

I-2-19

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΤΟΥΔΩΝ
ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Ε.Μ.Σ.
I-2
19

ΔΕΛΤΙΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΕΤΟΣ 9 - ΤΕΥΧΟΣ 2

Επιμέλεια
Γεώργιου Θ. Λαμψίδη

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΜΑΡΤΙΟΣ 1972

Βιβλ. Εργασ. 9.18134

ALEKSANDĀR MATKOVSKI*

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΑΪΝΤΟΥΚΟΥΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΙΣΟ ΤΟΥ 17^{ου} ΑΙΩΝΑΠΛΗΡΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΥΠΟ Δ. ΛΟΥΚΙΔΟΥ - ΜΑΥΡΙΔΟΥ

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ ἐπεξεργάστηκα ἔχοντας ἀποκλειστικά ὡς βάση τὰ ντοκουμέντα τῶν σιγγιλίων τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροδικείου Μοναστηρίου, πού φυλάγονται στὸ Κρατικὸ ἀρχεῖο τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας στὰ Σκόπια, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ πολυάριθμα τουρκικὰ ἔγγραφα, μεταφρασμένα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ δημοσιευμένα ἀπ' τὸν Ἑλληνα συγγραφέα Βασδραβέλλι. Τὰ ἔγγραφα τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροδικείου Μοναστηρίου, Φ. 13—Φ. 29, πού ἔχω χρησιμοποιήσει, ἀναφέρονται στὸ δευτέρου μισοῦ τοῦ 17ου αἰ. Τὰ ντοκουμέντα τῶν σιγγιλίων τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροδικείου Μοναστηρίου, ὅπως καὶ τὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα Βεροίας καὶ Ναούσης πού δημοσιεύτηκαν ἀπ' τὸν Βασδραβέλλι, ἀποτελοῦν πηγές ἀπὸ πρῶτο χέρι. Ἔχουν γραφῆ ἢ ἀντιγραφῆ ἀπὸ δικαστές, εἰσηγητές ἢ γραμματεῖς τοῦ Μοναστηρίου ἢ τῆς Βεροίας.

Ἐνα μέρος ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ εἶναι πρωτότυπα, εἶναι δηλαδὴ ἔγγραφα πού γράφτηκαν καὶ ἐκδόθησαν στὸ ἱεροδικεῖο Μοναστηρίου ἢ τῆς Βεροίας. Αὐτὰ εἶναι συχνότατα, σύντομα σημειώματα τῆς πορείας τῶν δικῶν ἐναντίον ὀρισμένων χαϊντούκων, ποικίλες ἀποφάσεις, καταθέσεις αὐτοπτῶν κ.ἄ. μαρτύρων, ἐκθέσεις ἐπιτροπῶν ἐρεῦνης, αὐτοψίες, ἢ διάφορες διαταγές πού ἀπευθύνονταν ἀπ' τὶς ἀνώτερες τουρκικὲς ἀρχές στους δικαστές στὸ Μοναστήρι, Βέροια καὶ Νάουσα οἱ δὲ δικαστές, οἱ εἰσηγητές τους ἢ οἱ γραμματεῖς τους τὶς μετέφεραν σὲ σιγγίλια.

* A. I. Matkovski, Svedenija za hajduti v Makedonija prez vtorata polovina na XVII vek (Πληροφορίες περὶ χαϊδούκων ἐν Μακεδονία κατὰ τὸ δευτέρου ἡμισιοῦ τοῦ 17ου αἰῶνος), Βουλγαριστί, Ἄρθρον εἰς περιοδικὸν ὄργανον Ἰνστιτούτου Ἱστορίας Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν «Istoricheski» pregled», τ. 3 (1966), σ. 67—82. Ἦ μεταφράσασα τὴν παροῦσαν ἐργασίαν φιλόλογος Δ. Λουκίδου - Μαυρίδου, παρακολούθησεν ἐπὶ διετίαν τὰ διδασκόμενα εἰς τὴν παρ' ἡμῶν λειτουργοῦσαν Σχολὴν Βαλκανικῶν Γλωσσῶν μαθήματα βουλγαρικῆς γλώσσης.

Μὲ ἐξαίρεση τὸ Ὀδοιπορικὸ τοῦ Ἑβλιγιά Τσελεμπή, ὁ ὁποῖος μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὀρισμένους βοεβόδες, ἄλλες συγγραφές πού νὰ ἀναφέρονται στὴ Μακεδονία καὶ νὰ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ μεμονωμένους χαϊντούκους αὐτῆς τῆς περιόδου δὲν ὑπάρχουν. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὑποχρεωθήκαμε νὰ περιοριστοῦμε μόνο στὰ ἀναφερθέντα ἔγγραφα.

Τὸ ἄρθρο ἔχει σκοπὸ νὰ καταγράψῃ μὲ χρονολογικὴ σειρὰ ὅλους τοὺς ὡς τώρα γνωστούς χαϊντούκους τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ 17ου αἰ. καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ ἁρθρου μου «Εἰδήσεις γιὰ μερικοὺς χαϊντούκους τῆς δυτ. Μακεδονίας (ἀπὸ τὸ 1628 ὡς τὸ 1650)» δημοσιευμένο στὸ «Δελτίον τοῦ Ἰνστιτούτου ἑθνικῆς ἱστορίας» Σκοπίων (ἔτ. V, 1961, τ. 1. σελ. 99—126).

Στὸ πρῶτο ἄρθρο μου δίνονται πληροφορίες γιὰ 8 βοεβόδες, ἓνα μπαϊρακτάρη καὶ 55 χαϊντούκους, ἐν συνόλῳ γιὰ 64 ἄτομα. Αὐτὸ τὸ ἄρθρο περιέχει πληροφορίες γιὰ 16 βοεβόδες, ἓνα μπαϊρακτάρη καὶ 92 χαϊντούκους, γιὰ 109 ἄτομα, συνολικά. Καὶ τὰ δύο ἄρθρα παρέχουν πληροφορίες γιὰ 24 βοεβόδες, δύο μπαϊρακτάρηδες καὶ 147 ἀπλοὺς χαϊντούκους, ἢ γιὰ 173 ἄτομα συνολικά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ 18ου αἰ., ἀγωνίζονταν ἐναντίον τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας. Στὰ δύο αὐτὰ ἄρθρα μου παρέχονται πληροφορίες μόνον γιὰ χριστιανούς χαϊντούκους. Οἱ μουσουλμάνοι χαϊντούκοι θὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο εἰδικῶν μελετῶν σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐπόμενα ἄρθρα.

Ἐννοεῖται ὅτι μὲ τοὺς 173 χαϊντούκους δὲν ἐξαντλεῖται ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων πού πῆραν μέρος σὲ κάποια ομάδα χαϊντούκων ἢ ἔδρασαν ἀνεξάρτητα. Πρὸς τὸ παρὸν εἶναι γνωστοὶ μόνον αὐτοὶ οἱ 173, ὅμως ὁ συγγραφέας τῶν ἁρθρων δὲν διατείνεται ὅτι αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς εἶναι ὀριστικός, ἀλλὰ θεωρεῖ βέβαιον, ὅτι στὸ μέλλον θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ ἄλλοι, ὡς τώρα ἄγνωστοι χαϊντούκοι καὶ θὰ συμπληρωθοῦν μὲ νέα στοιχεῖα καὶ γεγονότα ἢ ζῶη καὶ ἢ δράση τῶν ἀναφερομένων χαϊντούκων.

I. ΧΑΪΝΤΟΥΚΟΙ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΕΣ

Α) ΑΡΧΗΓΟΙ - ΧΑΪΝΤΟΥΚΟΙ

(σελ. 68). Γιὰ μερικοὺς ἀρχηγοὺς κλεφτῶν, οἱ ὁποῖοι χάρις στὴ δράση τους ἔγιναν γνωστοὶ καὶ εἶναι περίφημοι, ὑπάρχουν περισσότερες μαρτυρίες καὶ ἀφθονώτερες εἰδήσεις. Γιὰ ἄλλους πάλι οἱ πληροφορίες μᾶς εἶναι τελειῶς ἀνεπαρκεῖς καὶ πενιχρές. Γιὰ τοὺς βοεβόδες ἐκείνους πού εἶχαν πολυάριθμη συμμορία προσπάθησα, ὅσο μοῦ ἦταν δυνατό, νὰ ἀποκαλύψω τὴ συμμορία τους, νὰ ἐξακριβώσω τὰ ὀνόματα τῶν χαϊντούκων πού τὴν ἀποτελοῦσαν καὶ νὰ ἀπαριθμήσω ὅλες τους τὶς ἐνέργειες.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἦδη γνωστοὺς ὄρους γιὰ τὸν ἀρχηγὸ μᾶς κλέφτικης

συμμορίας, όπως ή αραβοτουρκική λέξη «arambaši», ή αραβική λέξη «reis» και ή σλαβική «voivoda», στα έγγραφα του δευτέρου μισού του 17ου αι. συναντούμε και τον όρο «bašharamija», που σημαίνει αρχηγός των κλεφτών*.

Στο δεύτερο μισό του 17ου αι. είναι γνωστοί διπλάσιοι στον αριθμό χαιντούκοι, απ' ότι στο πρώτο μισό του ίδιου αι. Υπάρχει όμως διαφορά όχι μόνο ως προς τον αριθμό τους αλλά και ως προς τον όγκο των ειδήσεων γι' αυτούς. Για τους αρχιληστές του πρώτου μισού του 17ου αι. οι ειδήσεις είναι πολύ πενιχρές. Ήξαιρέση σ' αυτή τη κατεύθυνση αποτελούν μόνο οι αρχιληστές Πέτρε Ντουντάρ και Λοσάν. Για τους αρχιληστές όμως του δευτέρου μισού του 17ου αι. οι πληροφορίες μας είναι πολύ πιο πλούσιες. Υπάρχουν κυρίως άφθονες ειδήσεις για τους αρχιληστές Καλογήρου, Babo, Νίζλε κ.ά.

Στο δεύτερο μισό του 17ου αι. υπήρχον στη Μακεδονία οι έξις αρχιληστές:

Ο αρχιληστής Babo. Δέν ξέρουμε ακριβώς τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ αρχιληστή, όμως κατά την μεταγραφή του Έβλιγια Τσελεμπή μπορούμε να διαβάσουμε τὸ ὄνομά του Bajo, Jano¹ και Babo². Γι' αὐτὸν τὸν ὀνομαστὸ αρχιληστή τοῦ 1661 μᾶς ἄφησε ειδήσεις μόνον ὁ Τοῦρκος χρονογράφος Έβλιγια Τσελεμπή

* Σημ. Μεταφραστοῦ: Τὰ τοπωνύμια εἶναι γραμμένα στὸ ἄρθρο μὲ σλαβικά ὀνόματα ἢ μὲ τίς ὀνομασίες πὸν εἶχαν τὴν ἐποχὴ πὸν ἐκδόθηκαν τὰ ἔγγραφα. Στὴν προσπάθειά μου νὰ τὰ προσδιορίσω χρησιμοποίησα τὸ πληρέστατο καὶ πολυτιμότεο, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀδημοσίευτο ἀκόμη, ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΙΟΠΟΥΝΥΜΙΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ τοῦ Κωνσταντίνου Χασιώτη, Ἐπιμορφωτοῦ τῆς Α.Τ.Ε., τὸ ὁποῖο μοῦ παραχώρησε μὲ πολὺ μεγάλη προθυμία. Τὸν εὐχαριστῶ γι' αὐτὸ δῶ θεριά. Τίς σημαντικὲς ὀνομασίες τῶν τοπωνυμίων — πὸν ὄλες ὀφείλονται στὸ παραπάνω λεξικό — γράφω μέσα σὲ παρένθεση, δίπλα στίς παλιές. Ὅ,τι τυχόν λάθος ἢ παραλείψη στὴν ἀναγνώριση τῶν τοπωνυμίων ὀφείλεται σὲ δική μου ἀβλεψία ἢ παράλειψη.

Σχετικὰ μὲ τὰ κύρια ὀνόματα τῶν χαιντούκων καὶ τῶν Τοῦρκων, πὸν περιέχονται στὸ κείμενο, ὅσα ἀναφέρονται στα ἔγγραφα τοῦ ἱεροδικεῖου Μοναστηρίου τὰ χρησιμοποιῶ ὅπως ακριβῶς τὰ δίνει ὁ Matkovski — δουλειὰ τοῦ εἰδικοῦ εἶναι νὰ τὰ ἀναγνωρίσει ἀπὸ κει καὶ πέρα καὶ νὰ κἀνη τίς παρατηρήσεις του σ' αὐτά. Ὅσα πάλι ἀναφέρονται στα ἔγγραφα τῶν ἀρχαίων Βεροίας — Ναισῶς πὸν ἐξέδωσε ὁ Βασδραβέλλης, τὰ γράφω μὲ τὰ ὀνόματα πὸν ὁ Βασδραβέλλης χρησιμοποιοῦ, ἔστω καὶ ἂν ὁ Matkovski ἀπὸ λάθος ἢ σκόπιμα τὰ παραλλάσει.

Χρησιμοποιοῦ γιὰ τὰ ὀνόματα, τόσο τῶν τόπων, ὅσο καὶ τῶν προσώπων, ἑλληνικά γράμματα, μόνο ὅπου οἱ φθόγγοι δὲν ἀποδίδονται ακριβῶς μὲ τὰ ἑλληνικά γράμματα, κατὰφεύγω στα λατινικά.

1. Evlija Čelebi, Ὁδοιπορικόν. II. Μετάφρ. Nazim Šabanović, Σερῶγιοβο 1957, σελ. 59.

2. Κατὰ τοὺς Βούλγαρους μεταφραστές τὸ ὄνομά του εἶναι Babo Βλ. Α. Σορον Evlija Čelebi, Per. sp., LXII, ἔτος 130, τ. 3, Σόφια, 1901, σελ. 187. Dārvingon, ὁ Έβλιγια Τσελεμπή καὶ οἱ δυτικὲς βουλγαρικὲς περιοχὲς, Σόφια, 1943, σελ. 24.

πὸν ἦταν στὸ Μοναστήρι ὅταν ὁ βοεβόδας αὐτὸς μπῆκε στὴν πόλη μὲ τὴν συμμορία του, πὸν ἀριθμοῦσε 500 ἄτομα, ἐπετέθηκε στὸ μπεζεστένι (σκαπαστὴ ἀγορὰ), ἄρπαξε διάφορα ἐμπορεύματα συνολικῆς ἀξίας 70.000 γροσίων καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴν πόλη διασκεδάζοντας καὶ πυροβολώντας.³ Ἀπ' τὸ Μοναστήρι ὁ Έβλιγια Τσελεμπή πῆγε στὴ Φλώρινα, Καστοριά καὶ Πτολεμαῖδα ὅπου ἔπρεπε νὰ συγκεντρώσει φόρους γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ πολέμου μὲ τὴν Οὐγγαρία. Στὰ χωριά αὐτῆς τῆς περιοχῆς δὲν μπόρεσε νὰ συγκεντρώσει τοὺς φόρους ἐξ αἰτίας τῆς συμμορίας τοῦ Babo, ἢ ὁποῖα δροῦσε στα γύρω βουνά. Τότε ἀποφάσισε νὰ συναντήσῃ τὸν Babo καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ συγκεντρώσει τοὺς φόρους.

Ἄν εἶναι ἀκριβεῖς οἱ πληροφορίες πὸν μᾶς ἄφησε ὁ Έβλιγια Τσελεμπή στὸ κεφάλαιο «προσωπικὲς μου περιπέτειες»⁴ τότε τὸ κεφάλαιο αὐτὸ εἶναι ἡ μοναδικὴ πρὸς τὸ παρὸν ὠραία περιγραφή γιὰ καταυλισμὸ χαιντούκων. Σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο περιγράφει πῶς ἡ κλέφτικη φρουρὰ τὸν περιέμενε μὲ σπαθιά καὶ πῶς προχωρώντας μὲ τὴ συνοδεία τῆς φρουρᾶς ἔφτασε σ' ἓνα πυκνὸ δάσος ἔχοντας δεξιά καὶ ἀριστερά του κλέφτες, ὀπλισμένους μὲ κοντὰ ἀκόντια, δύο - τρεῖς κουμποῦρες στὸ ζωνάρι καὶ κορτερά γυριστὰ σπαθιά. Σὲ κάμποσα μέρη στὸ δάσος εἶδε πῶς ἐτοίμαζαν τὸ φαγητὸ τῶν κλεφτῶν καὶ ἔψηναν τὸ κρέας 300 περίπου ἀρνιῶν καὶ χοίρων. Καμιά ἑκατοστὴ ράφτες ἔκοβαν καὶ ἔραβαν ροῦχα γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του ἀπὸ ὑφάσματα πὸν ἄρπαξαν ἀπ' τὴν ἀγορὰ Μοναστηρίου. Ὁ αρχιληστής Babo φοροῦσε κόκκινο γιλέκο, ἦταν ἑσκούρωτος καὶ ξυρισμένος.⁵

Ὁ Babo ρώτησε τὸν Έβλιγια πῶς δὲν φοβήθηκε νὰ ἔλθῃ στὸ βουνὸ καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε ὅτι τόλμησε νὰ τὸ κἀνη, γιὰτὶ δὲν εἶχε ἄλλη διέξοδο καὶ ὅτι στὸ ὄνομα τῆς πίστεως τοῦ Μωάμεθ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἔλπυε, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἔβρισκε θάνατος. Τοῦ ἐξήγησε ὅτι ὁ Μελέκ πασᾶς τὸν ἔστειλε νὰ μαζέψῃ τὸν φόρο «νουζούλ» ἀπ' τὰ χωριά σ' αὐτὰ τὰ βουνά καὶ θὰ τοῦ ζητήσῃ λογαριασμὸ. Ἄν τοῦ πῆ ὅτι δὲν μπόρεσε νὰ συγκεντρώσει τοὺς φόρους, αὐτὸς θὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ δικαστή. Ἄλλὰ ὁ δικαστὴς δὲν ἔδινε τέτοια ἐπιβεβαίωση. «Γιὰ νὰ σώσω τὴ ζωὴ μου, ἔβαλα τὸ κεφάλι μου στὸ τορβά καὶ ἦλθα σὲ σᾶς. Νὰ τὸ κεφάλι μου» κατέληξε ὁ Έβλιγια Τσελεμπή. «Φίλε - εἶπε ὁ Babo - δὲν φταῖς ἐσύ. Ἐνοχοὶ εἶναι οἱ δικαστὲς καὶ οἱ τύραννοι τοῦ βιλαετίου πὸν κακοποιοῦν τὸν ραγιά. Ἄν δώσῃ ὁ Θεός, θὰ σκοτώσουμε αὐτὸν τὸν δικα-

3. Α. Σορον, Evlija Čelebi, Per. sp. LXII, ἔτος 130, τ. 3, Σόφια, 1901, σ. 187.

4. Dārvingon, ἔνθ. ἀν., σελ. 24.

5. Αὐτόθι.

στή, για παραδειγματισμό άλλων». Η συζήτηση συνεχίστηκε φιλικά και τελείωσε προς όφελος του Έβλιγια Τσελεμπή.⁶

«Ο αρχιεπίσκοπος Νίκλε, γιος του Σκόκλε απ' το χωριό Μπούκοβο Μοναστηρίου. Η συμμορία του αρχιεπίσκοπου Νίκλε απ' το χωριό Μπούκοβο (σημ. Όξυα περιοχή Πρεσπών, νομού Φλωρίνης) * αριθμούσε πάνω από 10 μέλη. Μπαϊρακτάρης της συμμορίας ήταν ο Γιόβαν γιος του Πέγιο απ' το χωριό Σοπότνιτσα του Μοναστηρίου (σ. 69). Κατά τον Οκτώβριο του 1661 η συμμορία έπετέθηκε στο τσιφλίκι του Κοτζάμπεη ζαντέ Μεχτέτ Τσελεμπή στο χωριό Ράκοβο⁷ (Κρατερό, σημ. στη Σερβία). Έδωσαν τον ιδιοκτήτη του τσιφλικιού Μεχμέτ Τσελεμπή και τους δυό του ζευγολάτες Γιόβαν και Μποζίν που ζούσαν στα οικήματα του τσιφλικιού. Και οι τρεις βασανίστηκαν. Τους έκαμαν τὰ στήθη για να μαρτυρήσουν πού βρισκόνταν τὰ πολύτιμα είδη τους. Απ' τὸ ξύλο πέθανε ὁ Κοτζάμπεης.⁸

Όταν μαρτύρησαν πού ήταν τὰ τιμαλφή, οἱ χαιντούκοι ἄρπαξαν πάνω ἀπὸ 2000 ἄσπρα, δύο ἀκόντια, ἓνα μανδύα, κοσμηματοθήκες, μιά ἀσημένια ἀλυσίδα, ἓνα ζευγάρι ἀσημένια σκουλαρίκια, τέσσερα κεντημένα τσεμπέρια καὶ ἓνα τόπι λινὸ ἕφασμα. Όλα τὰ πράγματα μεταφέρθηκαν στὸ σπίτι τοῦ ἀρχιεπίσκοπου Νίκλε στὸ χωριὸ Μπούκοβο (Όξυα). Οἱ ἀρχές κατόρθωσαν νὰ πιάσουν τὸν μπαϊρακτάρη Γιόβαν απ' τὴ συμμορία, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε πού ἦταν κρυμμένα τὰ πράγματα πὸν ἄρπαξαν. Οἱ ἀρχές ἐρευνήσαν τὸ σπίτι τοῦ Νίκλε καὶ βρῆκαν ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ὄχι ὅμως τὸν ἀρχιεπίσκοπο πὸν κατόρθωσε νὰ διαφύγει.

Αὐτὸ συνέβη τὸν Οκτώβριο τοῦ 1661.⁹ Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1662 πάλι μνημονεύεται ὁ Νίκλε τώρα ὡς μπαϊρακτάρης συμμορίας ἀπὸ 10 ἄτομα. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1662 ἡ συμμορία αὐτὴ ἐπετέθηκε στὰ σπίτια τοῦ Νικόλα, γιοῦ τοῦ Στογιάν, Δῆμο Κότσα καὶ Βέλκο στὸ χωριὸ Νίξε Πολέ. Ὁ Νικόλα, ὁ Δῆμο καὶ ὁ Βέλκο διέφυγαν, ὅλλα οἱ χαιντούκοι ἔπιασαν τὶς γυναῖκες τους καὶ τὶς βασάνισαν καίγοντας τὰ στήθη τους, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν πού εἶναι τὰ τιμαλφή τους. Ἄρπαξαν διάφορα ἀσημένια ἀντικείμενα καὶ μερικὰ ροῦχα. Τὰ πράγματα πὸν ἄρπαξαν τὰ ἔκρυψαν καὶ τὰ ἄφησαν νὰ τὰ φυλάξουν στοῦ Πέταρ, γιοῦ τοῦ γερακάρη Ἄλφρο, κατοικοῦ τοῦ χωριοῦ Λιουμπόινο στὴν πε-

* Στὴ μετάφραση χρησιμοποιῶ τὸν ὄρο ἀρχιεπίσκοπος. [Σ.τ.Μ.]

6. Αὐτόθι.

7. Σγ. 18, Φ. 4α, ἀρ. ἔγγρ. 2. Όμως στὸ σγ. 18, Φ. 516, ἀρ. ἔγγρ. 2, γράφει ὅτι τὸ τσιφλίκι βρισκόταν στὸ χωριὸ Μπερίκοβο τῆς Όχρίδας. Νομίζω πὸς στὸ δεῦτερο ἔγγραφο τὸ χωριὸ ἔχει γραφτεῖ λανθασμένα.

8. Σγ. 18, Φ. 516, ἀρ. ἔγγρ. 2.

9. Σγ. 18, Φ. 4α, ἀρ. ἔγγρ. 2.

ριοχὴ τῆς Πρέσπας, καὶ στὸ σπίτι τοῦ Μποζάν πὸν ἔλαβε μέρος στὴν ἐπίθεση στὸ τσιφλίκι τοῦ Κοζάμπεη, ἦταν μάλιστα βοσκὸς του. Μερικὰ πράγματα ἄφησαν καὶ στὸ σπίτι τοῦ Νίκλε, ὁ ὁποῖος καταδικάστηκε σὲ θάνατο καὶ παραδόθηκε στὸ ζαμπίτη Μοναστηρίου Μουσλή ἀγὰ νὰ τὸν ἐκτελέσει. Αὐτὸ συνέβη στὶς 21 Σεπτεμβρίου 1662.¹⁰

Στὴ συμμορία αὐτὴ συμμετείχαν οἱ ἑξῆς:

- 1) Ὁ Νίκλε γιος τοῦ Σκόκλε απ' τὸ χωριὸ Μπούκοβο (Όξυα Ν. Φλωρίνης), ἀρχιεπίσκοπος.
- 2) Ὁ Γιόβαν, γιος τοῦ Πέγιο απ' τὸ χωριὸ Σοπότνιτσα, μπαϊρακτάρης.¹¹
- 3) Ὁ Νέστωρ, απ' τὸ χωριὸ Ντίχοβο, στὴν ἀρχὴ ἀρματόλως καὶ μετὰ κλέφτης.
- 4) Ὁ Στόγιο, απ' τὰ χωριὸ Σεζίραν, χαιντούκος.
- 5) Ὁ Βέλτσε, γιος τοῦ Μποζάν, απ' τὸ χωριὸ Μάλ Γκέριαν (Ἄγ. Γερμανὸς Πρεσπών, Ν. Φλωρίνης), χαιντούκος.
- 6) Ὁ Πέτσο, γιος τοῦ Στογιάν, απ' τὸ χωριὸ Μάλ Γκέριαν (Ἄγ. Γερμανός), χαιντούκος.
- 7) Ὁ Μποζάν, απ' τὸ χωριὸ Ράκοβο, βοσκὸς τοῦ Κοτζάμπεη.

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι αὐτὴ ἡ συμμορία εἶχε πάνω ἀπὸ 10 μέλη. Οἱ ἄλλοι κλέφτες δὲν εἶναι γνωστοί. Όλοι οἱ χαιντούκοι πὸν ἀναφέραμε, ἐκτὸς απ' τὸν Μποζάν, πιάστηκαν καὶ ἐκτελέστηκαν.

«Ο ἀρχιεπίσκοπος Προδάν γιος τοῦ Ἄτανάς απ' τὸ χωριὸ Καρμπόουντσα τοῦ Κιτσέβου. Ὁ ἀρχιερματόλως Ράλε, στὸν ὁποῖο ἀνατέθηκε νὰ καταδιώξει τοὺς χαιντούκους στὴν περιοχή Μοναστηρίου, κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἄτανάς* ἀπὸ τὸ χωριὸ Καρμπόουντσα, ὁ ὁποῖος μπῆκε στὸν δῆμο Μοναστηρίου μὲ 70 χαιντούκους. Ἡ συμμορία τοῦ Ἄτανάς δροῦσε μέρα καὶ νύχτα καὶ ἔκανε ἐπιθέσεις εἰδικὰ στοὺς ταξιδιώτες. Ὁ Ράλε ὀδήγησε τὸν Ἄτανάς στὸ δικαστήριον. Ὁ Ἄτανάς δὲν παραδέχτηκε ὅτι εἶναι χαιντούκος. Τότε στὸ δικαστήριον ὀδηγήθηκε ὁ Μεχμέτ, γιος τοῦ Χασάν, ὁ ὁποῖος δήλωσε ὅτι ὅταν ταξίδευε στὸν δῆμο Μοναστηρίου καὶ βρισκόταν στὰ περίχωρα τοῦ Δεμίρ Ἰσάφ, ἐμφανίσθηκε ὁ Ἄτανάς μὲ τοὺς χαιντούκους του. «Μὲ περιζύλωσαν απ' ὅλες τὶς μεριές καὶ σίγουρα θὰ μὲ σκότωναν ἂν δὲν ἔρχονταν σὲ βοήθειά μου οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ».

* Ἐνὼ ἀναφέρει ὡς ἀρχιεπίσκοπο τὸν Προδάν, παρακάτω ὁ Markovski γράφει Atanas.

10. Σγ. 18, Φ. 516, ἀρ. ἔγγρ. 2.

11. Σγ. 18, Φ. 4α, ἀρ. ἔγγρ. 2.

12. Σγ. 18, Φ. 51 β, ἀρ. ἔγγρ. 2.

Οι αγιάνηδες και οι άλλοι προύχοντες του καζά Κιτσέβου, όταν έμαθαν ότι πιάστηκε ο χαϊντούκος αυτός, για να μη γίνη λάθος έστειλαν στο Μοναστήρι άνθρωπο που τον γνώριζε προσωπικά. Όταν ο άνθρωπος τον είδε, επιβεβαίωσε ότι είναι αυτός. Τότε ο Άτανάς ομολόγησε ότι ήταν χαϊντούκος. Καταδικάστηκε σε θάνατο στις 18 Ιουνίου 1692 και παραδόθηκε στον ζαμπίτη Μοναστηρίου Μουσλή αγά, να τον εκτελέση.¹³

Ο αρχιληστής Νάνο. Για τον αρχιληστή αυτόν υπάρχουν πάρα πολλά λίγες ειδήσεις. Δεν είναι γνωστό από ποιο χωριό καταγόταν, ούτε τίποτα περισσότερο για τη δράση του ως χαϊντούκου. Είναι γνωστό μόνο ότι το καλοκαίρι του 1663 έδρασε με μια ομάδα κλεφτών στην περιοχή γύρω από την Κορυτά και Φλώρινα. Πολλοί παραπονούνταν στο διβάνι της Ρούμελης ότι δεν έχουν ήσυχία απ' αυτή την κλέφτικη ομάδα και ότι είναι αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν το βιλαέτι και να φύγουν.

Στάλθηκε ο Αϊντίν αγάς να εξοντώσει τους κλέφτες, με τη διαταγή να προχωρήσει έναντιόν τους με στρατό ή κατοίκους της πόλεως. Κιρήχτηκε άμοιβή γι' αυτόν που θα έκοβε και θα έφερε το κεφάλι του Νάνο.¹⁴

(σελ. 70). Ο αρχιληστής Πέτκο Μάρκο απ' το χωριό Βακούφ Μπουκρί, Μοναστηρίου. Έναντιόν αυτού του χαϊντούκου έγιναν δύο απόπειρες για τη σύλληψή του. Η πρώτη με επικεφαλής τον Όσμιάν-αγά δεν πέτυχε να τον πιάσει. Η δεύτερη με επί κεφαλής τον Άλλή-αγά κατόρθωσε να τον συλλάβει και μάλιστα στη γενέτειρά του Βακούφ Μπουκρί.

Έξι μήνες πριν απ' τη σύλληψή του, στην πόλη Καστοριά εμφανίστηκε πανούκλα και για να σωθῆ απ' αυτήν ο πλούσιος Καστοριανός Χρήστο, γιός του Πέτκο, μαζί με τον ανήλικο γιό του Ράλε μετακόμισαν στο χωριό Ραζίτα στη Φλώρινα (Ραζίτα, σημ. Όλυμπιάς, επαρχία Έφορδαίας, νομού Κοζάνης;). Ο αρχιληστής Πέτκο με τέσσερις ακόμη χαϊντούκους έπετέθηκε νύχτα έναντιόν του Καστοριανού Χρήστο, συνέλαβε το γιό του και τον οδήγησε στο βουνό ζητώντας για λύτρα το μεγάλο ποσό των 450 γροσίων. Μόλις έλαβε τα χρήματα άφησε τον Ράλε ελεύθερο.

Όταν συνέλαβαν τον αρχιληστή παρουσιάστηκε ως μάρτυρας στο δικαστήριο και ο Χρήστο, ο οποίος τον κατηγορήσε για την απαγωγή του γιού του. Στο δικαστήριο ο Πέτκο δεν το παραδέχτηκε και απέκρουσε την κατηγορία του Χρήστο. Όμως στη δίκη που έγινε περίπου στις 14 Δεκεμβρίου 1668 παρουσιάστηκαν οι περισσότεροι κάτοικοι του χωριού του Βακούφ Μπου-

13. Σιγ. 18, Φ. 41α, αρ. έγγρ. 1.

14. Σιγ. 18, Φ. 74α, αρ. έγγρ. 1.

κρί, οι όποιοι κατέθεσαν τα ίδια έναντιόν του. Δεν είναι γνωστό σε ποιά πονή καταδικάστηκε.¹⁵

Οι αρχιληστές Καολγήρου και Περδικάρης. Δεν είναι γνωστό από ποιά περιοχή καταγόταν ο Καολγήρου, ούτε πάλι πόσο καιρό υπήρξε κλέφτης. Για τον Περδικάρη είναι γνωστό ότι καταγόταν απ' τη Νάουσα.¹⁶ Η συμμορία των δύο αυτών αριθμούσε πάνω από 13 μέλη και δρούσε στα βουνά γύρω από τη Βέροια και τη Νάουσα. Από τα περισσότερα έγγραφα φαίνεται ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα οι χαϊντούκοι αυτής της συμμορίας σκοτώθηκαν στη μάχη ή πιάστηκαν και κρεμάστηκαν. Το καθήκον εξοντώσεως της συμμορίας αυτής είχε ανατεθῆ στον Ιωάννη Θεοδοσίου,¹⁷ άρχισματολό, επιφορτισμένο με την καταδίωξη των χαϊντούκων στη Βέροια και ζαμπίτη του Μπέη Όμέρ Άγά.¹⁸

Δεν είναι γνωστό από πότε άρχισε τη δράση της αυτή ή συμμορία. Για πρώτη φορά αναφέρεται τον Ιούλιο του 1669.¹⁹ Μεμονωμένα μέλη αυτής της συμμορίας αναφέρονται για δεύτερη φορά τον Ιανουάριο του 1682.²⁰ Με τη βοήθεια περισσότερων έγγραφων κατορθώσαμε να εξακριβώσουμε τη σύνθεσή της, με εξαίρεση 2—3 κλέφτες, οι όποιοι παραμένουν άγνωστοι. Γνωστοί κλέφτες της συμμορίας ήταν:

1) Ο Κώστας Δήμου, βοσκός στο μοναστήρι Προδρόμου. Πρώτος αυτός κρεμάστηκε απ' τη συμμορία, τον Ιούνιο του 1669. Στη συμμορία συμμετείχε 7 μήνες, δηλ. απ' το Νοέμβριο του 1668 ως τον Ιούνιο του 1669.²¹

2) Ο Παναγιώτης Γράφας απ' το χωριό Κουστοχώρι Βεροίας (σημ. Κουτσοχώριον νομού Ήμαθίας), που τον συνέλαβαν και τον κρέμασαν στις 19 Ιουνίου 1670.²²

3) Ο Χρήστος Βλάχου, απ' τον καζά Τζουμά Παζαοῆ. Δεν είναι γνωστό αν συνελήφθηκε πουθενά.²³

15. Σιγ. 20, Φ. 9α, αρ. έγγρ. 1.

16. Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Άρχματολοι και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Θεσσαλονίκη 1948, αρ. έγγρ. 11.

17. Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Ιστορικά άρχεία Μακεδονίας. Β' Άρχείον Βεροίας —Ναούσης 1598 - 1886. Θεσσαλονίκη 1954, αρ. έγγρ. 98.

18. Αὐτόθι, έγγρ. 57.

19. Αὐτόθι.

20. Αὐτόθι, έγγρ. 98.

21. Αὐτόθι, έγγρ. 57.

22. Άρχματολοι..., έγγρ. 7. Άρχείον Βεροίας, έγγρ. 62.

23. Αὐτόθι.

4) 'Ο Δήμος Βλάχου απ' τὸν καζὰ Τζουμᾶ Παζαροῦ (Πτολεμαΐδος). Δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν συνελήφθητε πουθενά.²⁴

5) 'Ο Στογιάννης Γιολάν, απ' τὸ χωριὸ Δελημιάνα Βεροίας, συνελήφθητε καὶ καταδικάστηκε σὲ θάνατο στὶς 13 'Απριλίου 1671.²⁵

6) 'Ο Πολύζος, ἄγνωστο ἀπὸ ποῖο χωριό, πιάστηκε καὶ ἀποκεφαλίστηκε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1671.²⁶

7) 'Ο 'Ανδρέας Σερμπέτης απ' τὴ Νάουσα, πιάστηκε καὶ καταδικάστηκε σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμοῦ» στὶς 30 Νοεμβρίου 1671.²⁷

8) 'Ο Παντελῆς Δήμου, απ' τὸ χωριὸ Φλώρια Βεροίας. Καταδικάστηκε σὲ θάνατο τὸ Μάρτιο τοῦ 1673.²⁸

9) 'Ο Μόσχος Κυριάκου απ' τὸ χωριὸ Νεόκαστρον Βεροίας, καταδικάστηκε σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμοῦ» στὶς 7 'Απριλίου 1673.²⁹

10) 'Ο Κυριαζῆς 'Ιωάννου απ' τὸ χωριὸ Μπόσοβα Βεροίας (Βόσοβα σημ. Σφηκιὰ, νομοῦ 'Ημαθίας), ἀπαγχονίστηκε στὶς 25 'Απριλίου 1673.³⁰

11) 'Ο Φάσκος Κώστας απ' τὸ χωριὸ Σταυρὸς Βεροίας, ἀπαγχονίστηκε τελευταῖος, τὸν 'Ιανουάριο τοῦ 1682.³¹

Προξενεὶ ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν χαιντούκων τῆς συμμορίας αὐτῆς εἶναι βλαχικά.

(σελ. 71). Γιὰ τοὺς ἀρχηστὲς Καλογήρου καὶ Περδικάρη ἀναφέρεται στὰ ἔγγραφα ὅτι ἦταν «baš arabii», δηλ. ἀρχηγοὶ τῶν χαιντούκων. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1669 ἡ συμμορία τους μπῆκε στὸ χωριὸ Ράδιανη (σημ. Ρυάκια, νομοῦ Πιερίας), ἐπετέθηκε στὸ σπίτι τοῦ χωρικοῦ Παναγιώτη, τὸν σκότωσε καὶ ληλάτησε τὴν περιουσία του.³² Ἐκτὸς τούτου ἡ ἴδια συμμορία ἔπιανε τοὺς πλούσιους ταξιδιωτὲς καὶ τοὺς λήστευε. Μπῆκε ἐπίσης στὰ σπίτια τοῦ Σταμάτη καὶ τοῦ Παύλου απ' τὸ χωριὸ Ἄνω Λοζίτσα. Σ' αὐτὴ τὴν ἀπόπειρα ἡ συμμορία ἔχασε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀνδρες της - τὸν Παναγιώτη Γράφα, πὸν πιάστηκε κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ληστείας.³³ Ἀκόμη ἡ συμμορία ἐπετέθη-

24. Αὐτόθι.

25. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 72.

26. Αὐτόθι, ἔγγρ. 76.

27. 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 11. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 76.

28. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 84.

29. Αὐτόθι, ἔγγρ. 85, 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 12.

30. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 86.

31. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 93.

32. Αὐτόθι, ἔγγρ. 57.

33. Αὐτόθι, ἔγγρ. 62, 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 7.

καὶ ληλάτησε τὸ τσιφλίκι τοῦ Μεχμέτ ἀγά, στὸ χωριὸ Λυκοβίτσα. Στὸ χωριὸ Γιάντισσα (σημ. Ἅγιος Γεώργιος 'Ημαθίας) σκότωσε τὸ γνωστὸ Ἀχμέτ μπέη καὶ τὸ γιό του Μεχμέτ Τσελεμπή. Στὸ χωριὸ Δελημιάνα λήστευε τὸ σπίτι τοῦ χωρικοῦ Κώστα καὶ ἄρπαξε πολλὰ γεννήματα. Κοντὰ στὸ ποτάμι στὸ χωριὸ Κοπανόν σκότωσε ἕνα χριστιανό.³⁴ Στὸ χωριὸ Φλώρια λήστευε τὸ σπίτι τοῦ Ἀλέκου καὶ σκότωσε τὸν γιό του Σταμάτη.³⁵ Κατόπιν μπῆκε στὸ σπίτι τοῦ Μίχου Δήμου απ' τὸ ἴδιο χωριὸ βασάνισε τὸν Μίχο καὶ τὴ γυναίκα του προκαλώντας τους ἐγκαύματα γιὰ νὰ μαρτυρήσουν ποῦ ἔχουν τὰ τιμαλφῆ τους.³⁶ Ἐπίσης ἡ συμμορία αὐτὴ ἔβαλε φωτιά στὰ σπίτια τεσσάρων κατοίκων τοῦ χωριοῦ Μπόσοβα (Σφηκιὰ, νομοῦ 'Ημαθίας). Στὸ χωριὸ Καστανιά κατέλαβε τὸ σπίτι τοῦ Δικάτου καὶ λήστευε τὴν περιουσία του. Στὸ χωριὸ Μπούσιανη μπῆκαν στὸ σπίτι τοῦ Βουλγάρου Γιολάν, ἔκαψαν τὴ γυναίκα του καὶ λήστεψαν τὸ θιὸς του.³⁷ Στὸ χωριὸ Ζαχαριῶν (σημ. Ταγαροχώριον, νομοῦ 'Ημαθίας), λήστεψαν τὸ σπίτι ἑνὸς καλόγερου, ἄρπαξαν πολλὰ τρόφιμα καὶ τὸν σκότωσαν.³⁸ Στὰ ἔγγραφα ἀναφέρεται ὅτι αὐτὴ ἡ συμμορία διέπραξε πολλὰ κακούργηματα ἐναντίον τοῦ ἰσλαμικοῦ κράτους.³⁹

Τὴν ἀνοιξη τοῦ 1670 ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς Καλογήρου σκοτώθηκε. Γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὑπάρχουν δύο μαρτυρίες τοῦ 'Ιουνίου 1670, στὶς ὁποῖες ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Καλογήρου εἶχε ἤδη σκοτωθῆ, ὅμως δὲ λέγεται μὲ ποιὸν τρόπο.⁴⁰ Φαίνεται ἀπ' ὅλα τὰ στοιχεῖα ὅτι χάθηκε σὲ μάχη.

Γιὰ τὸν Περδικάρη, τὸν δεύτερο ἀρχηγὸ αὐτῆς τῆς συμμορίας, σὲ ἕνα ἔγγραφο τοῦ Νοεμβρίου 1671 ἀναφέρεται ὅτι συνελήφθητε καὶ ἀποκεφαλίστηκε.⁴¹

Φαίνεται ὅτι σ' αὐτὴ τὴ συμμορία ἔλλαξαν 4 ἀρχηγοὶ. Μετὰ τὸν θάνατο τῶν δύο πὸν ἀναφέραμε, ἦρθε ἀρχηγὸς ὁ Πολύζος, γιὰ λίγο ὅμως χρονικὸ διάστημα, γιὰτὶ πιάστηκε γρήγορα καὶ τὸ 1671 ἀπαγχονίστηκε.⁴² Ὁ τελευταῖος ἀρχηγὸς ἦταν ὁ 'Ανδρέας Σερμπέτης, ὡς τὸν Νοέμβριο τοῦ 1671, ὅποτε συνελήφθητε καὶ καταδικάστηκε σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμοῦ».⁴³

34. 'Αρχεῖον Βεροίας, ἔγγρ. 72.

35. Αὐτόθι, ἔγγρ. 84.

36. Αὐτόθι, ἔγγρ. 84 καὶ 85. 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 12.

37. 'Αρχεῖον Βεροίας, ἔγγρ. 86.

38. Αὐτόθι, ἔγγρ. 98.

39. Αὐτόθι, ἔγγρ. 76. 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 11.

40. 'Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 62. 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 7.

41. Αὐτόθι, ἔγγρ. 76. 'Αρματολοί..., ἔγγρ. 11.

42. Αὐτόθι.

43. Αὐτόθι.

᾿Ωρισμένοι χαϊντοῦκοι ἀπ' αὐτὴ τὴ συμμορία συνέχισαν τὴ δράση τους καὶ μετὰ τὸν χαϊτὸ τῶν ἀρχηγῶν τους, ὡς τὶς 3 Ἰανουαρίου 1682, ὁπότε συνελήφθη καὶ ἀπαγχονίστηκε ὁ τελευταῖος γνωστός μας χαϊντοῦκος τῆς συμμορίας, ὁ Φάσκου Κώστας.⁴⁴

᾿Ο ἀρχιληστής Πολύζος ἀπ' τὴ Νάουσα.⁴⁵ ᾿Ο Πολύζος ἀνῆκε στὴ συμμορία τῶν Καλογήρου καὶ Περδικάρη. Μετὰ τὸ θάνατό τους ἐγίνε ἀρχηγός, ὅμως μετὰ ἀπὸ λίγο χρονικὸ διάστημα τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἀποκεφάλισαν.⁴⁶ Δὲν ὑπάρχουν ἄλλες πληροφορίες γι' αὐτὸν τὸν ἀρχιληστή.

᾿Ο ἀρχιληστής ᾿Ανδρέας Σερμπέτης ἀπ' τὴ Νάουσα. ᾿Ο γνωστός ἀρματολὸς Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ τοὺς περισσότερους χαϊντοῦκους τῆς Βεροίας καὶ τῆς Ναούσης καὶ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴ συμμορία τῶν ὀνομαστῶν ἀρχιληστῶν Καλογήρου καὶ Περδικάρη, κατάφερε νὰ συλλάβῃ καὶ τὸν ἀρχιληστή ᾿Ανδρέα. Μόλις τὸν συνέλαβε τὸν ὀδήγησε σιδηροδέσμιον στὸ δικαστήριον καὶ τὸν κατηγοροῦσε ὅτι ἕψωσε τὴ σημαία τῆς ἀνταρσίας καὶ δροῦσε ἐναντίον τοῦ ἰσλαμικοῦ κράτους, διαπράττοντας διάφορους φόνους καὶ ληστείες. Ἦταν μέλος τῆς συμμορίας τῶν γνωστῶν ἀρχιληστῶν Καλογήρου Περδικάρη καὶ Πολύζου, καὶ μετὰ τὸν θάνατό τους ἐγίνε ἀρχηγός καὶ συνέχισε τὴ δράση τους, ὡς τὶς 26 Νοεμβρίου 1671, ὁπότε συνελήφθη.⁴⁷ Στὸ δικαστήριον παρουσιάστηκαν 10 ἄτομα — ὅλοι ἀπὸ τὴ Νάουσα, — οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν ἐνόρκως ὅτι ὁ «συλληφθεὶς εἶναι ὁ ᾿Ανδρέας Σερμπέτης», ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τοὺς τρεῖς ἄλλους ἀρχηγούς ἕψωσε τὴ σημαία τῆς ἀνταρσίας καὶ ἔκανε ἐπιδρομὲς στὴν πεδιάδα καὶ τὰ βουνὰ τοῦ καζᾶ Βεροίας. Τὸ δικαστήριον καταδίκασε τὸν ᾿Ανδρέα σὲ θάνατον «δι' ἀπαγχονισμοῦ». Ἐκτελέστηκε στὶς 30 Νοεμβρίου.⁴⁸

(σελ. 72). ᾿Ο ἀρχιληστής Βαλαβάνης Γεώργης ἀπ' τὸ χωριὸ Ντόλιανη Βεροίας (σημ. Κουμαριά, νομοῦ Ἡμαθίας). ᾿Ο Βαλαβάνης ἦταν γνωστός ἀρχιληστής, ὁ ὁποῖος ἔδρασε στὴ Βέροια καὶ Νάουσα. Ἡ συμμορία του ἀριθμοῦσε 20—30 μέλη.⁴⁹ Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀπὸ πότε ἄρχισε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴ ληστεία. Γιὰ πρώτη φορὰ ἀναφέρεται στὰ ἔγγραφα τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1681 καὶ κατόπιν δὲν ὑπάρχουν εἰδήσεις του ὡς τὶς 3 Δεκεμβρίου 1686 ὁπότε ἀπαγχονίστηκε. Ἀπ' τοὺς κλέφτες ποὺ συμμετεῖχαν στὴ συμμορία του, εἶναι γνωστὰ μόνον μερικὰ ὀνόματα:

44. ᾿Αρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 98.

45. ᾿Αρματολοί..., ἔγγρ., 11.

46. ᾿Αρχεῖον Βεροίας, ἔγγρ. 76.

47. ᾿Αρματολοί..., ἔγγρ. 11.

48. ᾿Αρχεῖον Βεροίας, ἔγγρ. 76.

49. Αὐτόθι, ἔγγρ. 122.

1) ᾿Ο Στογιάννης Νικόλας ἀπ' τὸ χωριὸ Δεσποτίτσα Βεροίας, κρεμάστηκε στὶς 28 Ἀπριλίου 1681.⁵⁰ 2) ᾿Ο Πρόιος Στογιάννης ἀπ' τὸ χωριὸ Μπρασιάτ (Μπρασιάτ· σημ. Νέα Νικόπολη Βεροίας), κρεμάστηκε στὶς 28 Ἀπριλίου 1681.⁵¹ 3) ᾿Ο Δῆμος Χρυσοστόμου ἀπ' τὸ χωριὸ Μπρασιάτ (Νέα Νικόπολη Βεροίας), ἀπαγχονίστηκε στὶς 28 Ἀπριλίου 1681.⁵² 4) ᾿Ο Στόικος Πάνος ἀπ' τὸ χωριὸ Κοζλοῦ τοῦ καζᾶ Πτολεμαίδος (σημ. Καρυοχώριον Ἐσοδαίας, νομοῦ Κοζάνης). Κρεμάστηκε στὶς 18 Μαΐου 1681.⁵³ 5) ᾿Ο Ἀπόστολος Γεωργίου ἀπ' τὴ Νάουσα Βεροίας, κρεμάστηκε στὶς 20 Ἰουλίου 1681.⁵⁴ 6) ᾿Ο Δήμιτσας. 7) ᾿Ο Φώτης. Γιὰ τοὺς δύο τελευταίους δὲν ὑπάρχει καμιά ἄλλη πληροφορία.

᾿Ο ἀρχιληστής Βαλαβάνης συνελήφθη ἀπὸ τὸν Ἐμποῦ Μπεκήρ ἀγᾶ. Στὸ δικαστήριον ἀρνήθηκε τὴ δράση του. Τότε ὁ Ἐμποῦ Μπεκήρ ἀγᾶς παρουσίασε στὸ δικαστήριον ὡς μάρτυρες τοὺς: Δῆμὸ Σταματίου, Κώστα Δήμου, Γεώργιο Στόγιον, Μάνο Παύλου, Στέργιο Ἰωάννου καὶ Ἀθανάσιο Πέγιου, οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν ὅτι ὁ Βαλαβάνης ἦταν ὀνομαστὸς χαϊντοῦκος ποὺ ἔκανε φόνους, ἐμπρησμούς καὶ ληστείες. Αὐτὸς λήστεψε τὰ τρόφιμα τοῦ Σταματίου καὶ τὸν ἔκαψε στὸ ἴδιον τοῦ τὸ σπίτι. Στὶς 3 Δεκεμβρίου 1686 καταδικάστηκε σὲ θάνατον «δι' ἀπαγχονισμοῦ».

᾿Ο ἀρχιληστής Δῆμος Κόλο ἀπ' τὸ χωριὸ Ποζντίβιστε, Καστοριάς (σημ. Χάλαρα Καστοριάς). ᾿Ο ἀρχιληστής αὐτὸς ἀναφέρεται τὸ 1682 μὲ συμμορία ποὺ ἀριθμοῦσε 28 μέλη. Σ' αὐτὴν περιλαμβάνονταν οἱ ἑξῆς:

1) ᾿Ο Ἄντων ἀπ' τὸ χωριὸ Τζάπαρι. 2) ᾿Ο πρωτότοκος γιὸς τοῦ Ἄντων ἀπ' τὸ χωριὸ Τζάπαρι. 3) ᾿Ο δευτερότοκος γιὸς τοῦ Ἄντων ἀπ' τὸ χωριὸ Τζάπαρι. 4) ᾿Ο Γκόσε, γιὸς τοῦ Μίρτσε ἀπ' τὸ χωριὸ Τζάπαρι. 5) ᾿Ο Ντόνε, γιὸς τοῦ Μίρτσε, ἀδελφὸς τοῦ Γκόσε, ἀπ' τὸ χ. Τζάπαρι. 6) ᾿Ο Γκόγκο Νίκο ἀπ' τὸ χ. Τζάπαρι. 7) ᾿Ο Τοδορ Σοτίν ἀπ' τὸ χ. Τζάπαρι. 8) ᾿Ο ἀδελφὸς τοῦ Τοδορ Σοτίν ἀπ' τὸ χ. Τζάπαρι. 9) ᾿Ο Πινδάρ ἀπ' τὸ χ. Ἰλιό. 10) ᾿Ο Μάδρι Μασκαόγλου ἀπ' τὸ Πρεσίλ. 11) ᾿Ο βοσκὸς τοῦ «Μάδρι Μασκαόγλου» ἀπ' τὸ χωριὸ Πρεσίλ. 12) ᾿Ενας ζευγολάτης ἀπ' τὸ χωριὸ Οὔντοβο. 13) ᾿Ο Κότσο ἀπ' τὸ χ. Πρετόρ. 14) ᾿Ο Νικόλα ἀπ' τὸ χωριὸ Πρετόρ. 15) ᾿Ο «Κόπιλας» ἀπ' τὸ χ. Πρετόρ. 16) ᾿Ενας καλόγερος. 17) ᾿Ο Μιχαῖλο ἀπ' τὸ χωριὸ Σλίμνιτσα (σημ. Τρίλοφος, νομοῦ Καστοριάς), 18) ᾿Ο Μπουτσάν ἀπὸ τὴ Σλίμνιτσα (Τρίλοφος), 19) ᾿Ο Μῆτρε ἀπ' τὸ χωριὸ Πέστани (σημ. Τριάδα.

50. Αὐτόθι, ἔγγρ. 93.

51. Αὐτόθι.

52. Αὐτόθι, ἔγγρ. 94.

53. Αὐτόθι, ἔγγρ. 95.

54. Αὐτόθι, ἔγγρ. 96. ᾿Αρματολοί..., ἔγγρ. 8.

ἐπαρχίας Βοΐου, νομοῦ Κοζάνης), 20) 'Ο Πινδάο, ζευγολάτης ἀπ' τὸ τσιφλίκι τοῦ Νούχ ἀγά, 21) 'Ο Κωνσταντίν, ζευγολάτης ἀπ' τὸ τσιφλίκι τοῦ Νούχ ἀγά, 22) 'Ο Δῆμος ἀπ' τὸ χωριὸ Ντελκόθτσι καὶ 6 ἀκόμη χαϊντούκοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν εἶναι γνωστά.

Δὲν εἶναι γνωστὸ πόσον καιρὸ ἔδρασε αὐτὴ ἡ συμμορία. Εἶναι μόνο γνωστὸ ὅτι στὰ 1682 ἐπέδραμαν στὰ σπίτια τῶν ἐμπόρων Μάνο καὶ Νικόλα ἀπ' τὸ χωριὸ Μαγζάρεβο, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔκλεψαν 80 χρυσὰ νομίσματα, δυόμιση ὀκάδες ἀσημικὰ καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα, ἔβαλαν φωτιά στὰ σπίτια καὶ σ' αὐτὰ κήηκαν ὁ πατέρας καὶ ἡ γυναικίκα τοῦ Μάνο. Ὡς τὸ 1682 οὔτε ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χαϊντούκους δὲν πιάστηκε, ἀν καὶ ἐκδόθηκε διάταγμα γιὰ τὴ σύλληψή τους.⁵⁶

'Ο ἀρχιληστής «Ντελεῖ - Μπαλτά». Γιὰ τὸν ἀρχιληστή αὐτὸν ὑπάρχουν πάρα πολὺ λίγες εἰδήσεις. Ἀναφέρεται τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1686, ὁπότε μὲ τὴ συμμορία του ἐπετέθηκε σὲ καραβάνι πρὸς περγοῦσε ἀπ' τὸ δερβένι Γκορνίτσοβο (σημ. Κέλλα, νομοῦ Φλωρίνης) καὶ τὸ λήστεψε. Πῆρε ὅλα τὰ ὑφάσματα καὶ τὰ ἄλλα. Ὡς τώρα εἶναι γνωστὸ μόνο ἕνα μέλος τῆς συμμορίας του, ὁ Κόλο, γιὸς τοῦ Στόϊκο ἀπ' τὸ χωριὸ Μαγζάρεβο. Πόσον καιρὸ ἔδρασε ὁ ἀρχιληστής καὶ ποῖα ὑπέηξε ἡ τύχη του, εἶναι ἄγνωστο.⁵⁷

'Ο ἀρχιληστής Στεπὴν γιὸς τοῦ Γιάννε ἀπ' τὸ χωριὸ Κουσοράντι (σημ. Ἀχλάδα, νομοῦ Φλωρίνης). Ὁ ἀρχιστρατηγὸς Σαχίν, ἀπ' τὸ χωριὸ Ντεμπρέστε τοῦ Περλεπέ, κατόρθωσε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1687 νὰ συλλάβῃ τὸν Στεπὴν στὸ θουνὸ κοντὰ στὸ χωριὸ Μάκοβο, Μοριχόβου. Στὸ δικαστήριό ὁ Στεπὴν ὁμολόγησε ὅτι ὑπέηξε ἀρχηγὸς κλεφτῶν ἐπὶ δύο χρόνια καὶ ὅτι εἶχε συμμορία ἀπὸ 48 χαϊντούκους. Ἀπ' αὐτοὺς ὅμως δὲν εἶναι γνωστὸ οὔτε ἕνα ὄνομα. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1687 ὁ Στεπὴν καταδικάστηκε σὲ θάνατο.⁵⁸

Οἱ ἀρχιληστὲς Μπαλαμπάν καὶ Μπουρζάκ. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ποῖα χωριὰ κατάγονται, οὔτε τὸ μέγεθος τῆς συμμορίας τους. Εἶναι μόνο γνωστὸ ὅτι στὴν συμμορία ἀνήκαν ὁ Μιτάν, γιὸς τοῦ Πέγιο καὶ ὁ Πέτκο, γιὸς τοῦ Κώστα ἀπ' τὸ χωριὸ Ραντομάο. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1689 ὁ Μιτάν καὶ ὁ Πέτκο πιάστηκαν ἀπ' τὸν μουσταφίη Μουσταφὰ - ἀγά καὶ ἐπειδὴ δὲν παραδέχονταν ὅτι ἦταν μέλη τῆς συμμορίας τοῦ Μπαλαμπάν καὶ Μπουρζάκ, κάλεσαν μάρτυρες ὁ ὅποιοι τὸ ἐπιβεβαίωσαν.⁵⁹ Ἴσως ὁ ἀρχιληστής Μπαλαμπάν καὶ ὁ πρὸ

55. Ἀρχεῖον Βεροῖας..., ἔγγρ. 122.

56. Σιγ. 25, Φ. 476, ἀρ. ἔγγρ. 1.

57. Σιγ. 26, Φ. 25α, ἀρ. ἔγγρ. 2· σιγ. 26, Φ. 546, ἀρ. ἔγγρ. 1.

58. Σιγ. 26, Φ. 62α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

59. Σιγ. 26, Φ. 10α καὶ 106, ἀρ. ἔγγρ. 2.

πάνω ἀναφερόμενος ἀρχιληστής Βαλαβάνης εἶναι ἕνα (σελ. 73) καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο. Ἀμφιβάλλω, ὅμως γι' αὐτὸ, ἐξ αἰτίας τῆς διαφορᾶς στὸ ὄνομα καὶ τὴν περίοδο τῆς δράσεώς τους. Ὁ πρῶτος ἔδρασε τὸ 1686 καὶ ὁ δεύτερος τὸ 1689. Τὸ ὄνομα Βαλαβάνης ὅπως τὸ δίνει ὁ Βασδραβέλλης στὴ μετάφραση, ἴσως εἶναι μόνο ἐλληνικὴ μετάφραση τοῦ ὀνόματος Μπαλαμπάν. Ἐπειδὴ στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν ὑπάρχει τὸ σύμφωνο «μπ», ἴσως ὁ Βασδραβέλλης νὰ τὸ ἀντικατέστησε μὲ τὸ «β». Παρ' ὅλα αὐτὰ παντοῦ τοὺς ἀναφέρω ὡς δύο, γιατίι ὑπάρχει μαρτυρία ὅτι ὁ Βαλαβάνης καταδικάστηκε σὲ θάνατο τὸ 1686 καὶ ὑπάρχει μικρὴ πιθανότητα νὰ γλύτωσε μὲ κάποιον τρόπο καὶ νὰ ἐμφανίστηκε γιὰ δευτέρου φορά ὡς Μπαλαμπάν.

'Ο ἀρχιληστής Καρακάς Γιοβάν Παπάζογλου, ἀπ' τὸ χωριὸ Νεβέσκα Φλωρίνης (σημ. Νυμφαῖον, περιοχῆς Ἄμυνταιοῦ, ν. Φλωρίνης). Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1693 τρεῖς συμμορίες χαϊντούκων⁶⁰ ἐπετέθησαν στὴ στάνη τοῦ Ἀλῆ στὸ χωριὸ Γιαζίκιοι, στὸν καζὰ Κομοτινῆς, σκότωσαν τὸν πατέρα τοῦ Ἀλῆ, τὸν ἀδελφὸ του καὶ μιὰ δοῦλα τους, λήστεψαν 4000 χρυσὰ νομίσματα, 33 σακουλάκια ἄσπρα,⁶¹ 70 κοντογούνια, 20 ἀσημένια χαλινάρια ἀλόγων, ἕνα ἀσημένιο σπαθί, 10 βαριά ξίφη, 6 ἀσημένια τοπούζια (βαρίδια) καὶ ἄλλα πράγματα.⁶² Σ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση πήραν μέρος πάνω ἀπὸ μιὰ κλέφτικες συμμορίες. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶχε ἐπισκεφθῆ τὸν ἀρχιληστή Καρακάς Γιοβάν ἀπ' τὸ χωριὸ Νεβέσκα Φλωρίνης, ὁ ὁποῖος εἶχε συμμορία ἀπὸ 25 χαϊντούκους. Στὴν ἐπίθεση πήραν ἀκόμη μέρος τρεῖς χαϊντούκοι ἀπ' τὸ χωριὸ Πισοδέρι, Φλωρίνης, 7 ἀπ' τὸ χ. Κλεισοῦρα Καστοριάς, 20 ἀπ' τὸ χωριὸ Νικολίτσα Καστοριάς (Nikolice, Γράμμου, σημ. στὴν Ἀλβανία).⁶³

Μετὰ τὴν ἐπίθεση ὅλοι διασκορπίστηκαν στὰ χωριὰ πρὸς ἀναφεράμε. Ὡς τὸν Ἰούλιο τοῦ 1694 οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς κατόρθωσαν νὰ συλλάβουν μόνο δύο χαϊντούκους καὶ οἱ ἄλλοι ἐπικηρύχτηκαν μὲ χρηματικὰ ποσὰ νὰ συλληφθοῦν «πάση θυσίᾳ». Σ' ἕνα ἔγγραφο ἀναφέρεται, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι οἱ χωροφύλακες καὶ οἱ σουμπασηδες τῶν παραπάνω χωριῶν βοήθησαν τοὺς χαϊντούκους καὶ γι' αὐτὸ ἦταν δύσκολο νὰ τοὺς πιάσουν.⁶⁴

Β) ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΔΕΣ - ΧΑΪΝΤΟΥΚΟΙ

Κατὰ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 17ου αἰ. ἀναφέρονται δύο μπαϊρακτάρηδες οἱ: Γιοβάν καὶ Μίκαε, γιὸς τοῦ Σκόκλε ἀπ' τὸ χωριὸ Μπούκοβο Μοναστηρίου

60. Σιγ. 28, Φ. 496, ἀρ. ἔγγρ. 3.

61. Ἐνα kece εἶχε 500 γρόσια.

62. Σιγ. 28, Φ. 496, ἀρ. ἔγγρ. 2.

63. Σιγ. 28, Φ. 316, ἀρ. ἔγγρ. 2, καὶ Σιγ. 28, Φ. 496, ἀρ. ἔγγρ. 2.

64. Σιγ. 28, Φ. 496, ἀρ. ἔγγρ. 3.

(σημ. 'Οξυά, περιοχής Πρεσπών, νομού Φλωρίνης), ο οποίος υπήρξε αρχηγός κλεφτών ως το 1661 και έπειτα εμφανίζεται ως μπαϊρακτάρης.⁶⁵ Δεν έξετάζω εδώ τη δράση του Νίκλε ως μπαϊρακτάρη· αυτό έγινε στο προηγούμενο κεφάλαιο, επειδή ο Νίκλε υπήρξε τον περισσότερο καιρό αρχιληστής. Γι' αυτό εδώ εξετάζεται η δράση μόνο του ενός μπαϊρακτάρη.

Ο μπαϊρακτάρης Γιοβάν, γιός του Πέγιου απ' το χωριό Σοπόνιτσα Μοναστηρίου. Ο Γιοβάν ήταν μπαϊρακτάρης στη συμμορία του αρχιληστή Νίκλε απ' το χωριό Μπούκοβο ('Οξυά Φλωρίνης), η οποία αριθμούσε πάνω από 10 μέλη. Τόν μήνα 'Οκτώβριο του 1661 η συμμορία αυτή έπετέθη στο τσιφλίκι του Κοτζά μπηζαδέ Μεχμέτ Τσελεπιή απ' το χωριό Ράκοβο (Κρατερό). Έδεσαν τον Μεχμέτ Τσελεπιή και τους ζευγάδες του Γιοβάν και Μποζίν, που ζούσαν στα οικήματα του τσιφλικιού, για να πούν που είναι κρυμμένα τα τιμαλφή τους. Όταν τα μαρτύρησαν, οι χαιντούκοι άρπαξαν πάνω από 2000 άσπρα, δυο κοντάρια, μιά κουβέρτα, θήκες κοσμημάτων, μιά άσημένα άλυσίδα, ένα ζευγάρι άσημένα σκουλαρίκια, τέσσερα κεντημένα τσεμπέρια και ένα τόπι λινό ύφασμα.

Στην άνάκριση ο Γιοβάν κατέθεσε ότι περισσότεροι από 10 χαιντούκοι συντρόφευαν τον Νίκλε απ' το χωριό Μπούκοβο και όλοι μαζί έπετέθησαν στο τσιφλίκι. Τόν κάλεσαν και τον Γιοβάν αλλά δεν πήγε μαζί τους. Έπίσης έμολόγησε πως ήξερε ότι τα αντικείμενα που λήστευαν βρισκόνταν στο σπίτι του Νίκλε απ' το Μπούκοβο. Πράγματι, όλα τα πράγματα βρέθηκαν στο σπίτι αυτό, αλλά ο Νίκλε διέφυγε.

Το δικαστήριο άνέκρινε για τη διαγωγή του Γιοβάν και άλλους μάρτυρες οι οποίοι δήλωσαν ότι είχαν άκουσει πως ο Γιοβάν δρούσε με τους ληστές και πως συχνά ήταν ο μπαϊρακτάρης τους. Αυτόι ζητούσαν να καταδικαστή σέ θάνατο και να εκτελεστή. Όμως το δικαστήριο άποφάσισε να τον στείλει κωπηλάτη στα καράβια του σουλτανικού στόλου και να ύπηρεσήσει εκεί 7 όλόκληρα χρόνια «πρός σωφρονισμόν». Το γεγονός αυτό συνέβη τον 'Οκτώβριο του έτους 1661.⁶⁶

II. ΧΑΪΝΤΟΥΚΟΙ

Αντίθετα απ' ότι συμβαίνει το πρώτο μισό του 17ου αϊ., αυτήν την περίοδο συναντούμε περισσότερους χαιντούκους οι οποίοι άποτελούσαν μέλη κλέφτικων συμμοριών και λιγότερους χαιντούκους που δρούσαν μόνοι τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν βρίσκουμε χαιντούκους, οι οποίοι να έπε-

65. Σιγ. 18, Φ. 516, άρ. έγγρ. 2.

66. Σιγ. 18, Φ. 4α, άρ. έγγρ. 2.

κτείνουν τη δράση τους επί 10, 15, 20 και παραπάνω χρόνια, όπως συνέβαινε στο πρώτο μισό του 17ου αϊ. Η δράση τους διαρκούσε λίγο χρονικό διάστημα, το περισσότερο ως 5 χρόνια, και μετά συλλαμβάνονταν ή σκοτώνονταν στη μάχη. Οι χαιντούκοι που συλλαμβάνονταν έμολογούσαν. Το γεγονός αυτό άποδεικνύει ότι τους υπέβαλαν σέ μεγάλα βασανιστήρια, αν και στα έγγραφα αναφέρεται συχνά, ότι «έμολόγησαν χωρίς πίεση και βία». Χαιντούκοι κατ' αυτήν τη χρονική περίοδο ήταν:

Ο Κίρε, γιός του Ράλε, απ' το χωριό Άγιος Θεόδωρος, Μοναστηρίου. Ο Στάλε Κουζμάν και ο Γιόβτσε Ράλε, κάτοικοι του χωριού Μογγίλα (σημ. Άνω Περιβόλιον, ν. Καστοριάς), κατηγορήσαν τον Κίρε ότι ήταν χαιντούκος και άρπαξε απ' το χωριό τους 52 βόδια. Έξ αίτίας του ότι στερήθηκαν τα ζώα της δουλειάς, οι κάτοικοι του χωριού Μογγίλα δεν μπορούσαν να εκτελέσουν τις άγροτικές τους εργασίες. Έπειδή ο Κίρε άπέκρουσε την κατηγορία του Στάλε και του Γιόβτσε, το δικαστήριο κάλεσε να καταθέσουν μερικοί κάτοικοι απ' το χωριό Άγιος Θεόδωρος. Αυτόι κατέθεσαν ότι τα δύο τελευταία βόδια που έκλεψε αυτός ήταν του Στάλε και του Γιόβτσε. Μετά απ' αυτό το περιστατικό, το δικαστήριο κάλεσε όρισμένα άκόμη άτομα απ' το χωριό του, να καταθέσουν τί ξέρουν για τη διαγωγή του. Κάλεσαν άκόμη τον Χατζή Μεχμέτ και τον χριστιανό Πρόπο απ' το Μοναστήρι. Όλοι αυτόι δήλωσαν ότι ή ληστεία ήταν ή διαρκής άπασχόληση του Κίρε και ότι προσπαθούσε να ύποκινήσει σέ έπανάσταση τη χώρα. Δρούσε συνεχώς με τους χαιντούκους, έκαψε σπίτια και άχυρώνες πολλών. Γι' αυτό δήλωσαν ότι επιβάλλεται να άφανιστή με κάθε τρόπο. Με βάση αυτήν την κατηγορία ο Κίρε παραδόθηκε, μεταξύ 12ης και 20ης Αύγουστου 1657, στον Μεχμέτ άγά, ζαμπίτη της πόλεως Μοναστηρίου, με τη διαταγή να εκτελεστή.⁶⁷

Ο Βέλτσε και ο Πέγιο από το χωριό Μπουφ Μοναστηρίου (σημ. Άκρίτας, νομού Φλωρίνης). Αυτόι, μαζί με μερικούς άλλους χαιντούκους απ' το ίδιο χωριό, έπετέθησαν στο σπίτι του Ίλιγιάς μπέη απ' το χωριό Λαζέτς. Τήν ώρα της επιθέσεως, στο σπίτι του μπέη φιλοξενούνταν ο άδελφός του σελλοποιός Ντερβίς. Οι χαιντούκοι χτύπησαν και τους δύο, ίσως για να μαρτυρήσουν που είχαν τα πολύτιμα πράγματά τους. Ο Ίλιγιάς μπέης χτυπήθηκε με μαγκούρα και ο άδελφός του πληγώθηκε βαριά στο στόμα, το κεφάλι, το άριστερό χέρι και το στομάχι. Οι κάτοικοι του χωριού Λαζέτς έτρεξαν σέ βοήθεια του Ίλιγιάς μπέη και του άδελφού του Ντερβίς και οι χαιντούκοι τραπήκαν σέ φυγή. Αυτό συνέβη μεταξύ 26ης Αύγουστου και 9ης Σεπτεμβρίου 1657.⁶⁸

67. Σιγ. 15, Φ. 246, άρ. έγγρ. 1.

68. Σιγ. 15, Φ. 25α, άρ. έγγρ. 5.

‘Ο Μάρκο, γιός τοῦ Ράλε. ‘Ο Μήτρε, γιός τοῦ ‘Αβραάμ. ‘Ο Γιώργκο γιός τοῦ Ρουσίμ. ‘Ο Ρόμπε, γιός τοῦ Πέριου, ἀπ’ τὸ χωριὸ Βελούσινα Μοναστηρίου. Μεταξὺ 9ης καὶ 18ης ‘Οκτωβρίου 1658, ὁ καθὴς τῆς πόλεως Μοναστηρίου, κατήγγειλε στὸν ζαμπίτη τοῦ χωριοῦ Βελούσινο, Σαλίχ Τσελεμπή, ὅτι τὰ προαναφερθέντα 4 ἄτομα εἶναι χαϊντοῦκοι καὶ τὸν διέταξε νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ στὸ δικαστήριον στὸ Μοναστήρι. Οἱ δύο συνελήφθησαν, ὅμως τί συνέβη κατόπιν μὲ αὐτοὺς, δὲν εἶναι γνωστό.⁶⁹

‘Ο Κρίστε ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπούκοβο Μοναστηρίου (‘Οξυὰ Φλωρίνης). ‘Ο ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ζαμπίτης στὸ Μοναστήρι, συνέλαβε καὶ ὀδήγησε στὸ συμβούλιο τῆς πόλεως τὸν κλέφτη Κρίστε ἀπ’ τὸ χωριὸ Μπούκοβο. Κατὰ τὴν ἀνάκριση ποὺ ἔγινε τὸ 1658, ὁ Κρίστε ὁμολόγησε ὅτι ἦταν χαϊντοῦκος καὶ ὅτι ἔκανε κινήματα σὲ διάφορες περιοχὲς καὶ προξένησε ζημιές. Καταδικάστηκε σὲ θάνατο, ὅμως δὲν ἀναφέρεται μὲ ποιὸ τρόπο.⁷⁰

‘Ο Μήτρε ἀπὸ τὸ χωριὸ Χαλεβένι Μοναστηρίου. ‘Ο ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ποὺ ἀναφέρεται πιὸ πάνω, ὁ ὁποῖος ἦταν ζαμπίτης τοῦ βιλαετίου στὸ Μοναστήρι, συνέλαβε καὶ ὀδήγησε στὸ συμβούλιο τῆς πόλεως τὸν κλέφτη Μήτρε ἀπ’ τὸ χ. Χαλεβένι, ὁ ὁποῖος συνελήφθηκε μαζί μὲ μερικοὺς ἄλλους χαϊντοῦκους καὶ μάλιστα μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι. Στὴν ἀνάκριση τὸ 1658 ὁ Μήτρε ὁμολόγησε ὅτι δροῦσε μὲ τοὺς κλέφτες καὶ ὅτι μαζί μ’ αὐτοὺς ἔκανε ἐπιθέσεις στοὺς ταξιδιώτες. ‘Ο Μήτρε παραδόθηκε στὸν ζαμπίτη γιὰ νὰ ἐκτελεσθῇ, ὅμως δὲν ἀναφέρεται μὲ ποιὸ τρόπο.⁷¹

‘Ο Πέτκο γιός τοῦ Γιάννε. Δὲν εἶναι γνωστό ἀπὸ ποιὸ χωριὸ καταγόταν. Εἶναι μόνον γνωστό ὅτι συνελήφθηκε στὸ χωριὸ Μαλόβιστε Μοναστηρίου στὸ ὁποῖο πῆγε ἀπὸ ἄλλη περιοχὴ. Ἄνθρωποι τοῦ ζαμπίτη τοῦ βιλαετίου ‘Ιμπραήμ ἀγὰ τὸν συνέλαβαν στὰ 1658 καὶ τὸν ὀδήγησαν στὸ δικαστήριον. Στὴν ἀνάκριση ὁμολόγησε ὅτι ἦταν χαϊντοῦκος καὶ ὅτι ἔκανε ἐπιθέσεις σὲ πολλὰς περιοχὲς. Παραδόθηκε στὸν ζαμπίτη γιὰ ἐκτέλεση, ὅμως δὲν ἀναφέρεται μὲ ποιὸ τρόπο ἔγινε.⁷²

‘Ο Μήτσο ἀπὸ τὸ χωριὸ Μαλόβιστε Μοναστηρίου. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ ζαμπίτη τοῦ βιλαετίου ‘Ιμπραήμ ἀγὰ ἀπ’ τὸ Μοναστήρι συνέλαβαν καὶ ὀδήγησαν στὸ δικαστήριον τὸν χαϊντοῦκο Μήτσο ἀπ’ τὸ χ. Μαλόβιστε. ‘Ο ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ἰσχυρίστηκε ὅτι ὁ Μήτσο ἦταν χαϊντοῦκος καὶ ἀναστάτωνε τὴ χώρα. Ζήτησε νὰ

69. Σιγ. 17, Φ. 706, ἀρ. ἐγγρ. 3.

70. Σιγ. 16, Φ. 4α, ἀρ. ἐγγρ. 4.

71. Σιγ. 16, Φ. 4α, ἀρ. ἐγγρ. 5.

72. Σιγ. 16, Φ. 56, ἀρ. ἐγγρ. 6.

ἐξολοθρευτῇ. Κατὰ τὴν ἀνάκριση στὰ 1658, ὁ Μήτσο ὁμολόγησε ὅτι ἦταν κλέφτης, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραδοθῇ στὸν ζαμπίτη νὰ τὸν ἐκτελέσῃ, ἄγνωστο μὲ ποιὸ τρόπο.⁷³

‘Ο Δῆμο ἀπὸ τὸ χωριὸ Μαγκάρεβο Μοναστηρίου. ‘Ο ‘Ιμπραήμ ἀγὰς, ζαμπίτης τοῦ βιλαετίου στὸ Μοναστήρι, συνέλαβε καὶ ὀδήγησε στὸ συμβούλιο τῆς πόλης τὸν χαϊντοῦκο Δῆμο ἀπ’ τὸ χωριὸ Μαγκάρεβο. Στὸ δικαστήριον ὁ ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ἰσχυρίστηκε ὅτι ὁ Δῆμο ἦταν ἐπικίνδυνος κλέφτης καὶ κινήματις καὶ ζήτησε νὰ καταδικασθῇ σὲ θάνατο. Κατὰ τὴν ἀνάκριση ὁ Δῆμο ὁμολόγησε ὅτι εἶναι χαϊντοῦκος καὶ ὅτι λήστευε πολλὰς περιοχὲς. Γιὰ τὴν διαγωγή τοῦ κλέφτη αὐτοῦ ἀνακρίθηκε ὁ μουσουλμάνος Χιντέρ Κεχουντὰ ζαδέ ‘Αχμέτ ἀγὰς καὶ ὁ μουεζίνης Γιουσούφ Τσελεμπή, οἱ ὁποῖοι ὑποστήριξαν τὴν πρόταση τοῦ ‘Ιμπραήμ ἀγὰ νὰ ἐξοντωθῇ ὁ Δῆμο καὶ «ἔγινε ὅπως εἶπαν», δηλ. στὰ 1658 ὁ Δῆμο καταδικάστηκε σὲ θάνατο.⁷⁴

(σελ. 75). ‘Ο Γκρουγιάν ἀπ’ τὸ χωριὸ ‘Αγία Παρασκευὴ Μοναστηρίου. ‘Ο ζαμπίτης τοῦ βιλαετίου ἀπ’ τὸ Μοναστήρι ‘Ιμπραήμ ἀγὰς συνέλαβε καὶ ὀδήγησε στὸ συμβούλιο τῆς πόλης τὸν χαϊντοῦκο Γκρουγιάν ἀπ’ τὸ χωριὸ ‘Αγία Παρασκευή. Στὸ δικαστήριον ὁ ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ζήτησε νὰ καταδικασθῇ σὲ θάνατο ὁ Γκρουγιάν γιὰ ἀναστάτωνε τὴ χώρα. Κατὰ τὴν ἀνάκριση ὁ Γκρουγιάν παραδέχτηκε ὅτι ἦταν κλέφτης καὶ ὅτι ἔκανε ἐπιδρομὲς σὲ πολλὰς περιοχὲς. Γιὰ τὴν διαγωγή αὐτοῦ τοῦ χαϊντοῦκου ἀνακρίθηκαν ὁ Χαζίφ Κεχουντὰ ζαδέ ‘Αχμέτ ἀγὰς καὶ ὁ μουεζίνης Γιουσούφ Τσελεμπής, οἱ ὁποῖοι συμφώνησαν μὲ τὴν πρόταση τοῦ ‘Ιμπραήμ ἀγὰ νὰ ἐξοντωθῇ ὁ Γκρουγιάν καὶ ἔτσι καταδικάστηκε σὲ θάνατο στὰ 1658.⁷⁵

Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ παραπάνω ‘Ιμπραήμ ἀγὰς ἦταν πολὺ δραστήριος καὶ κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ ἀρκετοὺς χαϊντοῦκους. Ἄπ’ αὐτὸν συνελήφθησαν ὁ Κρίστε ἀπ’ τὸ Μπούκοβο (‘Οξυὰ Φλωρίνης), ὁ Μήτρε ἀπ’ τὸ Χαλεβένι, ὁ Πέτκο, γιός τοῦ Γιαννί, ὁ Μήτσο ἀπ’ τὸ χωριὸ Μαλόβιστε, ὁ Δῆμο ἀπ’ τὸ χ. Μαγκάρεβο καὶ ὁ Γκρουγιάν ἀπ’ τὸ χ. ‘Αγ. Παρασκευή. Αὐτοὶ οἱ 6 πιθανὸν νὰ συνελήφθησαν μαζί ὡς μιὰ ληστροικὴ συμμορία καὶ ἴσως γι’ αὐτὸ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀρνηθοῦν τὴ δράση τους καὶ ὅλοι ὁμολόγησαν ὅτι ἦταν κλέφτες. Γιὰ τοὺς δύο τελευταίους χαϊντοῦκους εἶναι γνωστό μὲ σιγουριά ὅτι καταδικάστηκαν σὲ θάνατο. Γιὰ τοὺς τέσσερις πρώτους μποροῦμε μόνον νὰ υποθέσουμε ὅτι καὶ αὐτοὶ καταδικάστηκαν σὲ θάνατο, ὅμως γι’ αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν ἄμεσες πληροφορίες.

73. Σιγ. 16, Φ. 6α, ἀρ. ἐγγρ. 1.

74. Σιγ. 16, Φ. 66, ἀρ. ἐγγρ. 2.

75. Σιγ. 16, Φ. 7α, ἀρ. ἐγγρ. 2.

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Γιόβκο, ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Ἰβάν, ὄλοι ἀπὸ τὸ χ. Μπεράντσι Μοναστηρίου. Ὁ Γιόβκο ἦταν γιὸς τοῦ Κότσο Γιόβε ἀπ' τὸ Μπεράντσι. Ὁ Ἡλίας ἦταν βοσκὸς τοῦ ντερόβση Καντιόγλου. Αὐτοὶ οἱ δύο μαζί με 5—6 ἀκόμη κλέφτες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἡλίας, Ἰβάν, ἐπετέθησαν στὰ περὶχωρα τοῦ χωριοῦ Λισοπαΐ στὸ κοπάδι τοῦ Ρετζέμπ, κατοικοῦ Μοναστηρίου καὶ ἄρπαξαν 20 ἄρνια καὶ 10 γίδες. Ὁ Γιόβκο καὶ ὁ Ἡλίας συνελήφθησαν. Ὁ Ἰβάν καὶ οἱ ἄλλοι κλέφτες κατόρθωσαν νὰ διαφύγουν. Οἱ συλληφθέντες Γιόβκο καὶ Ἡλίας στὴν ἀνάκριση δὲν ὁμολόγησαν. Τότε στὸ δικαστήριον ὁδηγήθηκαν ὡς μάρτυρες οἱ Νικόλα καὶ Μῆτρο ἀπ' τὸ χωριὸ Λισοπαΐ, οἱ ὅποιοι κατέθεσαν ὅτι ὁ Γιόβκο καὶ ὁ Ἡλίας μαζί με 5—6 ἀκόμη κλέφτες ἐπετέθησαν στὸ κοπάδι τοῦ Ρετζέμπ καὶ ὅτι εἶδαν πῶς οἱ χαϊντοῦχοι πήραν 30 ἄρνια καὶ 10 γίδες. Ἐπειδὴ οἱ καταθέσεις τους θεωρήθηκαν ἀληθινές, ὁ Γιόβκο καὶ ὁ Ἡλίας παραδόθηκαν στὰ 1658 στὸν ζαμπίτη νὰ ἐκτελεστοῦν, ὅμως δὲν ἀναφέρεται μὲ ποῖον τρόπο.⁷⁶

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Στοιγιάν ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ἀχρίδας. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ποῖο χωριὸ προερχόταν ὁ Στοιγιάν. Στὰ ἔγγραφα ἀναφέρεται ὅτι καταγόταν ἀπ' τὸν καζὰ Ἀχρίδας. Μερικοὶ κάτοικοι τοῦ δερβενοχωριοῦ Γκιαβατό (Διαβατόν στη Γιουγκοσλαβία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μοναστηρίου — Ρέσνης) συνέλαβαν τὸν Στοιγιάν καὶ τὸν ὁδήγησαν στὸ συμβούλιον τῆς πόλεως ὅπου τὸν κατηγόρησαν ὅτι συμμετεῖχε σὲ ληστρική συμμορία καὶ ὅτι καὶ μόνος του δροῦσε ὡς χαϊντοῦχος. Ὅμως οἱ μηνυτὲς δὲν εἶχαν ἀρκετὲς ἀποδείξεις γιὰ τὴν δράση του. Ὁ Στοιγιάν ἔμεινε στὴ φυλακὴ 15 μέρες. Ἐπειδὴ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Γκιαβατό δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐφοδιαστοῦν με ἀποδείξεις γιὰ τὴν ληστρική δράση του καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀμπντουλγκανή ἀπ' τὸν συνοικισμὸ Μοναστηρίου «Ἰσκεντέρ μπέης» ἐγγυήθηκε, ὅτι θὰ τὸν ὁδηγήσῃ στὸ δικαστήριον ἂν παραστῇ ἀνάγκη, ὁ Στοιγιάν βγήκε ἀπ' τὴν φυλακὴ. Ἐτσι γιὰ τὸν Στοιγιάν δὲν εἶναι γνωστὸ μὲ σιγουριὰ ἂν ἦταν κλέφτης ἢ μόνον συκοφαντήθηκε. Αὐτὸ τὸ γεγονός συνέβη μεταξὺ 28ης Σεπτεμβρίου καὶ τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1659.⁷⁷

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Πέτκο καὶ ὁ Ντόϊτσιν ἀπὸ τὸ χωριὸ Κίσεβο Μοναστηρίου. Αὐτοὶ οἱ δύο καὶ μερικοὶ ἄλλοι κλέφτες ἀπ' τὸ χωριὸ Κίσεβο ἐπετέθησαν στοὺς γιουρούκοις Κοτζά Μουσλή, Μπεκέρ, Μουσά καὶ Χαλήλ, οἱ ὅποιοι ἦλθαν ἀπ' τὴν περιοχὴ Θεσσαλονίκης γιὰ νὰ ἀγοράσουν μαλλὶ ἀπ' τὸν Μουσταφά ἀγά, Μοναστηριώτη, στὸ λιβάδι τοῦ χωριοῦ Ὀστρέτς Μοναστηρίου. Οἱ χαϊντοῦχοι βρισκόνταν κοντὰ στὸ λιβάδι τοῦ Ὀστρέτς καὶ ὅταν ἀντιλήφθησαν ὅτι ἔφτασαν οἱ ἀγοραστὲς τοῦ μαλλιῶ τοὺς ἐπετέθησαν τὴ νύχτα στὸ οἶκημα πού βρισκόνταν.

76. Σιγ. 16, Φ. 16α, ἀρ. ἐγγρ. 2.

77. Σιγ. 17, Φ. 326, ἀρ. ἐγγρ. 2.

Ἐκλειψαν 3.800 ἄσπρα, δύο ξίφη, ἓνα πιστόλι, ἓνα βαρίδιο, ἓνα τουλιμπάνι, ὑφασμα ἀπὸ μαῦρο ἀμπὰ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα.

Οἱ γιουρούκοι πληγώθηκαν με ξίφη καὶ πελέκεις στὸ κεφάλι καὶ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος. Ἐτσι πληγωμένοι παρουσιάστηκαν στὸ δικαστήριον καὶ παραπονέθηκαν. Αὐτὰ συνέβησαν μεταξὺ 18ης καὶ 26ης Αὐγούστου 1661.⁷⁸

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Γκιόργκο Λαγκὸρ ἀπὸ τὸ Μπούκοβο (Ἰξιά), Μοναστηρίου. Οἱ ἀρχεὺς ὑποψιάζονταν ὅτι ἦταν χαϊντοῦχος, ὅμως οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Μπούκοβο στὰ 1661 ἐγγυήθηκαν ὅτι δὲν εἶχε σχέση με τοὺς κλέφτες.⁷⁹

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Στόϊκο Ντοϊράν ἀπὸ τὸ χ. Μπούκοβο, Μοναστηρίου. Οἱ ἀρχεὺς ὑποψιάζονταν ὅτι κα' αὐτὸς ἦταν κλέφτης, ὅμως πολλοὶ ἀπ' τὸ χωριὸ Μπούκοβο στὰ 1661 ἐγγυήθηκαν στὸ δικαστήριον, ὅτι αὐτὸς δὲν πῆρε μέρος σὲ κινήματα καὶ ληστρικές ἐνέργειες.⁸⁰

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Σιδὸρ ἀπ' τὸ χωριὸ Ράντομπορ Μοναστηρίου. Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ δράση αὐτοῦ τοῦ κλέφτη, ὅμως κατὰ πᾶσα πιθανότητα ἦταν σημαντικὴ γιὰ τὴν ἀπαγχονίστηκε. Ὁ Σιδὸρ (σελ. 76) ἄφησε ἓνα ἄδειο οἰκόπεδο κοντὰ στοῦ Ρομάν, γιοῦ τοῦ Ράϊκο ἀπ' τὸ ἴδιο χωριὸ. Ὁ ζαμπίτης τοῦ χωριοῦ Ραδοβὸρ πούλησε τὸ οἰκόπεδο τοῦ Σιδὸρ (περίπου ἓνα ἐβλέξ⁸¹) γιὰ 400 ἄσπρα στὸν Ρομάν. Ἡ πούληση ἐγίνε στὶς 23 Ἀπριλίου 1662.⁸²

Ἄλλοι κλέφτες, ὁ Μπραγιάν ἀπὸ τὸ χ. Ζλοκούκιανι, Μοναστηρίου. Μέρα καὶ νύχτα δροῦσε με τοὺς κλέφτες. Ἐπετέθησαν στὸ σπίτι τοῦ Μεχμέτ ἀγά, ἀπ' ὅπου ἔκλεψε δύο ἄρνια καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Τὸ κρέας καὶ τὸ λίπος τῶν σφαγμένων ἀρνιῶν, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, βρέθηκαν παραχωμένα στὸ σταῦλο τοῦ Ἀγκζὶ Ἀτσὶκ μπέη ζαδέ, ὅπου ζοῦσε τότε. Ἀκόμη νωρίτερα ὁ Μπραγιάν με ἄλλους κλέφτες ἐπετέθησαν στὸ κτήμα τοῦ Μουσταφά Ἰσελεμπή ἀπ' τὸ χωριὸ Μάλο Βλάχτσε καὶ σκότωσαν δύο ἢ τρία ἄτομα. Κατόπιν ἐπέδραμαν στὸ περιβόλι τοῦ Ὀσμάν μπέη πού βρισκόταν στὴν περιφέρεια τοῦ Μοναστηρίου, σκότωσαν τὸν φύλακα πού βρισκόταν ἐκεῖ καὶ ἄρπαξαν διάφορα ἀντικείμενα. Οἱ περισσότεροι μάρτυρες ἰσχυρίσθηκαν στὸ δικαστήριον ὅτι ὁ Μπραγιάν ἦταν μεγάλος ταραχοποιὸς. Καταδικάστηκε σὲ θάνατον στὶς 18 Ἰουνίου 1662 καὶ παραδόθηκε στὸ ζαμπίτη Μοναστηρίου νὰ τὸν ἐκτελέσῃ.⁸³

78. Σιγ. 18, Φ. 6α, ἀρ. ἐγγρ. 3.

79. Σιγ. 18, Φ. 76, ἀρ. ἐγγρ. 2.

80. Σιγ. 18, Φ. 76, ἀρ. ἐγγρ. 2.

81. Ἐβλέξ - μέτρο ἐπιφανείας, ἴσο με τέταρτο στέμματος.

82. Σιγ. 18, Φ. 336, ἀρ. ἐγγρ. 1.

83. Σιγ. 18, Φ. 41α, ἀρ. ἐγγρ. 2.

‘Ο Νέστορ ἀπ’ τὸ χωριὸ Ντίχοβο. ‘Ο Στόγιο ἀπ’ τὸ χ. Σεκίρανι. ‘Ο Βέλτσε, γιὸς τοῦ Μποζάν ἀπ’ τὸ χωριὸ Μάλ Γκερμάν (‘Αγ. Γερμανὸς Φλωρίνης). ‘Ο Πέτκο, γιὸς τοῦ Στογιάν ἀπ’ τὸ χωριὸ Μάλ Γκερμάν. ‘Ο Μποζάν ἀπ’ τὸ Ράκοβο, Μοναστηρίου. Ὅλοι αὐτοὶ ἦταν μέλη τῆς συμμορίας τοῦ ἀρληστή Νίκαε, γιοῦ τοῦ Σκόκλε ἀπ’ τὸ χωριὸ Μπούκοβο (‘Οξυά). Πῆραν μέρος στὴν ἐπίθεση στὸ κτήμα τοῦ Κοτζά μπέη στὸ χωριὸ Ράκοβο, στὰ 1661 καὶ στὶς ἐπιθέσεις στὰ σπίτια τοῦ Νικόλα, Δήμιου καὶ Βέλκο ἀπ’ τὸ χωριὸ Νιζεπόλε στὰ 1662. Συνελήφθησαν μαζί με τὸν ἀρχηγό τους καὶ ἐκτελέστηκαν στὶς 21 Σεπτεμβρίου 1662.⁸⁴

‘Ο Παπαδήμος Ἰωάννου ἀπ’ τὸ χωριὸ Βόσοβα, Βεροίας (Σφηκιὰ Ἡμαθίας). Ὁ ἀρχηγὸς τῶν μποσταντζήδων Μεχμέτ Οὐστά, πὺ διορίστηκε γιὰ τὴν καταδίωξη τῶν ληστῶν στὴ Βέροια, παρουσιάστηκε στὸ δικαστήριον Βεροίας πὺ συνεκλήθηκε εἰδικὰ στὶς 11 Φεβρουαρίου 1668 γιὰ νὰ δικάσῃ τὸν Παπαδήμο. Στὸ δικαστήριον ὁ Μεχμέτ κατηγοροῦσε τὸν Ἰωάννου, ὅτι ἐπὶ πολὺ χρονικὸ διάστημα ὑπῆρξε ληστής καὶ με ἄλλους ληστές ἐπέδραμε στὰ χωριά Παλατίτσα καὶ Καστανιά Βεροίας καὶ ἔκανε πολλοὺς φόνους. Ὁ Ἰωάννου δὲν παραδέχτηκε τὴν κατηγορία καὶ γι’ αὐτὸ ἐξετάστηκαν ὡς μάρτυρες οἱ: Χρηῆστος Ἀναστασίου καὶ Παπαδήμος Εὐσταθίου κάτοικοι τοῦ χωριοῦ του. Αὐτοὶ δήλωσαν ὅτι ὁ Ἰωάννου πάντοτε συναναστρέφονταν ληστές, ὅτι λήστευε περιουσίες καὶ σκότωσε ἀνθρώπους καὶ ζήτησαν νὰ ἐξαφανιστῇ ἀπ’ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Μὲ βάση αὐτὲς τὶς κατηγορίες τὸ δικαστήριον καταδίκασε τὸν Ἰωάννου σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό.⁸⁵

‘Ο Κυριαζῆς Μήτρον ἀπ’ τὸ χωριὸ Ἰνεσέλ,⁸⁶ Βεροίας (σημ. Νησέλλιον Ἡμαθίας). Ὁ μουμπασιρὸς Ἀχμέτ πὺ διορίστηκε νὰ καταδιώκῃ τοὺς ληστές στὴ Βέροια, συνέλαβε τὸ Μήτρον καὶ τὸν παρέδωσε στὸ δικαστήριον στὴ Βέροια. Τὸν κατηγοροῦσε, ὅτι ἐπὶ πολλὰ χρόνια δροῦσε ὡς ληστής καὶ ὅτι με ἄλλους κλέφτες γυροῦσε τὰ χωριά καὶ τὶς πόλεις καὶ λήστευε τοὺς πλούσιους κατοίκους. Ὁ Μήτρον ὁμολόγησε ὅτι ὑπῆρξε ληστής πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια καὶ ὅτι νύχτα μαζί με ἄλλους 11 ληστές, μπῆκαν στὸ χωριὸ Ἐλιμανλῆ καὶ λήστεψαν τὸ σπίτι ἐνὸς χριστιανοῦ. Ἀπὸ τὰ πράγματα πὺ ἔκλεψαν καὶ μοιράστηκαν τοῦ ἔπεσε μερίδιον 25 ἄσπρα. Ἡ δικαστικὴ πράξις ἔγινε στὶς 22 Μαρτίου 1668.⁸⁷

84. Σιγ. 18, Φ. 516, ἀρ. ἔγγρ. 2.

85. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 53.

86. Τὸ χωριὸ αὐτὸ λέγεται ἐπίσης Νησέλ. Ἰπάρχει Μεγάλον Νισέλι καὶ Μικρὸ Νησέλι - Μπογιοζ Ἰνεσέλ καὶ Κιουτσούκ Ἰνεσέλ.

87. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 56.

‘Ο Στόγιο, γιὸς τοῦ Κοβάτς ἀπ’ τὸ χωριὸ Δζβάν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τσβέτκο καὶ Γιobάν ἀπ’ τὸ χωριὸ Τεπάβτσι, Μοναστηρίου. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς μαζί με ἄλλους 30 ληστές, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν εἶναι γνωστά, ἐπέδραμαν σ’ ἓνα ἑβραϊκὸ ἐμπορικὸ καραβάνι.⁸⁸ Τὸ καραβάνι ἦταν ὁπτιὸ ἑβραίων ἐμπόρων ἀπ’ τὴν Καστοριά καὶ πῆγαινε στὸ παζάρι στὴν Ἐλασσόνα. Τοῦ ἐπετέθησαν κοντὰ στὴν τοποθεσία Δέμπρι τοῦ καζᾶ τῆς Φλωρίνης (ἴσως ἡ Ντέμπρα, σημ. Ἀναρράχη, στὴν ἐπαρχία Ἑορδαίας τοῦ νομοῦ Κοζάνης), δίπλα σὲ μιὰ βρύση, ὅπου συνήθως ξεκουράζονταν οἱ ταξιδιωτὲς.⁸⁹ Μερικοὶ ἀπ’ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ καραβανιοῦ σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι πληγώθηκαν. Οἱ χαϊντούκοι λήστεψαν τὸ ἐμπόρευμα, ἀξίας 6 φορτωμάτων ἄσπρων.⁹⁰ Τεράστιον ποσὸν, ἔφ’ ὅσον εἶναι γνωστὸ ὅτι ἓνα φόρτωμα περιεῖχε 100.000 ἄσπρα. Ἡ ἐπιδρομὴ ἔγινε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1668.

Ἐπειδὴ οἱ ἑβραῖοι πὺ σώθηκαν παραπονέθηκαν στὴν Ἐπιμηλή Πύλη, διορίστηκε ὁ Καρὰ Γιαζιντζῆ Ἀλῆ ἀγὰς με καθήκον νὰ συλλάβῃ τοὺς ληστές, πὺ πῆραν μέρος στὴν ἐπιδρομὴ. Ὁ Ἀλῆ ἀγὰς κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ μόνο τὸν Στόγιο Κοβάτς ἀπ’ τὸ χωριὸ Δζβάν, γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε ἡ ὑποψία ὅτι ἦταν ἓνας ἀπ’ αὐτοὺς πὺ συμμετεῖχαν στὴν ἐπιδρομὴ. Ὅμως ὁ Στόγιο δὲν τὸ παραδέχτηκε καὶ ἀπέκρουσε τὴν κατηγορία τῶν ἑβραίων, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐναντίον του κατέθεσαν οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ του, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίστηκαν ὅτι ἦταν ληστής καὶ πῆρε μέρος στὴν ἐπιδρομὴ.⁹¹ Ἡ περαιτέρω τύχη αὐτοῦ τοῦ χαϊντούκου δὲν εἶναι γνωστὴ.

(σελ. 77). Ὅσο ἀφορᾷ τοὺς ἄλλους δύο, τοὺς ἀδελφοὺς Τσβέτκο καὶ Γιobάν, γιοῖ τοῦ Μπογντάν, ἀπ’ τὸ χωριὸ Τεπάβτσι, εἶναι γνωστὸ ὅτι συνελήφθησαν καὶ ἔμειναν μερικοὺς μῆνες στὴ φυλακὴ καὶ μετὰ, χάρις στὸν σούμπαση τοῦ χωριοῦ τους Μεχμέτ μπέη πὺ ἐξουσιοδοτήθηκε γι’ αὐτὸ, συμφώνησαν καὶ οἱ δύο πλευρὲς με τοὺς ἐξῆς ὅρους: Ὁ Τσβέτκο καὶ ὁ Γιobάν νὰ ἀποζημιώσουν τοὺς ἑβραίους με 7000 ἄσπρα καὶ ἐκεῖνοι νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴ μὴνυσὴ τους. Ἡ συμφωνία ἔκλεισε καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ.⁹²

‘Ο Ράλε, ὁ Πέτκο, ὁ Κίρκο καὶ ὁ Γιobάν. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ποῖα χωριά κατάγονταν αὐτοὶ οἱ τέσσερις· εἶναι μόνο γνωστὸ ὅτι ἦταν ζευγολάτες καὶ ζοῦσαν σ’ ἓνα τσιφλίσι, γνωστὸ ὡς «τσιφλίσι τοῦ Χασάν Ἀγά Ὀγλού», πὺ βρισκόνταν στὰ περὶχωρα τοῦ χωριοῦ Μπορένιτσα (σημ. Παλαίστρα, νο-

88. Σιγ. 20, Φ. 10α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

89. Σιγ. 20, Φ. 41α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

90. Σιγ. 20, Φ. 10α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

91. Σιγ. 20, Φ. 96, ἀρ. ἔγγρ. 3.

92. Σιγ. 20, Φ. 10α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

μού Φλωρίνης). Οι τέσσερις αυτοί μαζί με 40—50 ληστές ακόμη, το Φεβρουάριο ή Μάρτιο του 1669 έπετέθησαν στο σπίτι του Γιάννου απ' το χ. Μπορένιτσα (Παλαιστρα) της Φλωρίνης, έκλεψαν το θιός του και τα τρόφιμά του, πήραν μαζί τους 50.000 άσπρα και έβαλαν φωτιά στο σπίτι, στο όποιο κάηκαν ο χριστιανός Μπάβιστα και η μητέρα του Γιάννου.⁹³

Ο Νίκο απ' το χωριό Κίσεβο, Μοναστηρίου. Γι' αυτόν τον ληστή γνωρίζουμε πολύ λίγα. Την Άνοιξη του 1669 με 12 χαιντούκους επέδραμαν στο σπίτι του Πέτκο, κεραμοποιού, απ' το χωριό Μπορένιτσα (Παλαιστρα Φλωρίνης), τον λήστεψαν και τον σκότωσαν. Στο δικαστήριο όμολόγησε ότι πήρε μέρος στη ληστεία και ότι απ' αυτά που λήστεψαν του έπεσε μερίδιο 120 άσπρα.⁹⁴

Ο Μάρκο, γιός του Στόλε απ' το χωριό Σοπότνιτσα, Μοναστηρίου. Και για τον ληστή αυτόν έχουμε πολύ λίγες πληροφορίες. Είναι μόνο γνωστό, ότι ο Μάρκο συνελήφθηκε απ' τον ζαμπίτη του χωριού του Χασάν Τσελεμπή ο οποίος κατάγγειλε ότι ήταν ληστής και αναστάτωνε τη χώρα. Έναντίον του Μάρκο κατάθεσαν και πολλοί κάτοικοι του χωριού του, οι όποιοι όπως και ο ζαμπίτης, ζήτησαν να θανατωθή. Δεν ξέρουμε τι έγινε στη συνέχεια. Το έγγραφο που είναι του Μαΐου 1669, τελειώνει μόνο με τις λέξεις: «να γίνουν οι ενέργειες σύμφωνα με το σερή».⁹⁵

Νεντιάλκο, γιός του Μίχο, απ' το χ. Μόϊνο του Περλεπέ. Καταγόταν απ' το χωριό Μόϊνο, αλλά μετά εγκαταστάθηκε στο χ. Μπούφ (Άκριτας Φλωρίνης). Τον Μάιο του 1669 ο σπαχής του χωριού Καριμπούνιστα (σημ. Πολυπλάτανος Φλωρίνης), συνέλαβε τον Νεντιάλκο και τον οδήγησε στο δικαστήριο, όπου τον κατηγορήσε ότι ήταν χαιντούκος και προσπαθούσε να ξεσηκώσει τη χώρα. Ο Νεντιάλκο κατηγορήθηκε και από πολλούς κατοίκους του χωριού του, τόσο μουσουλμάνους όσο και χριστιανούς, οι όποιοι ζήτησαν να θανατωθή. Ο Νεντιάλκο απέκρουσε την κατηγορία και δεν παραδέχτηκε τίποτα. Η παραπέρα τύχη του δεν είναι γνωστή.⁹⁶

Ο Μάρκο από το χωριό Μπίστσε Μοναστηρίου. Κατά το δεύτερο μισό του Μαΐου 1669, παρουσία πολλών επιφανών πολιτών του Μοναστηρίου καθώς και κατοίκων των περιχώρων δικάστηκε ο ληστής Μάρκο. Κατηγορήθηκε ότι επί 15 όλόκληρα χρόνια υπήρξε χαιντούκος του στασιαστή Χασάν πασά. Οι

93. Σιγ. 20, Φ. 48α, αρ. έγγο. 1.

94. Σιγ. 20, Φ. 15α, αρ. έγγο. 4.

95. Σιγ. 20, Φ. 246, αρ. έγγο. 1.

96. Σιγ. 20, Φ. 246, αρ. έγγο. 3.

περισσότεροι εισπρακτορες φόρων τον κατηγορήσαν ότι δεν έδινε τους αυτοκρατορικούς φόρους τζίτζιέ και νουζούλ, παρακινούσε το ραγιά να μη πληρώνη τους φόρους και στάθηκε αιτία να καθυστερήσει ή συγκέντρωση φόρων τα έτη 1668 και 1669. Κατηγορήθηκε ότι έβλαψε τον πατισάχ, το σερή και τους οδλεμάδες και ότι έλεγε: «Έσεϊς καταστρέφετε τις εκκλησίες μας, έμεις θα καταστρέφουμε τα τζαμιά σας. Οι ιερείς μας είναι καλύτεροι από τους χοτζάδες σας». Απ' όλα αυτά φαίνεται ή σχέση των ληστών με τον Σουλτάνο και την άρχουσα τάξη, καθώς και ή στάση τους απέναντι στη κυρίαρχη ιδεολογία και πίστη - το ισλάμ. Έτσι υπογραμμίζεται επίσης ή συνεργασία του Μάρκο με τον επαναστάτη Χασάν πασά, στον όποιο ήταν φύλακας. Για τη δράση του αυτή ο Μάρκο καταδικάστηκε σε θάνατο και παραδόθηκε στον ζαμπίτη του βιλαετίου να τον εκτελέσει.⁹⁸

Ο Κώστας Δήμου από το χωριό Προδρομος Βεροίας. Ήταν βοσκός στο Μοναστήρι του Προδρομού και όταν έγινε ληστής μπήκε στη συμμορία του αρχιληστή Καλογήρου, ο όποιος δρούσε στη Βέροια την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1669. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους ο Κώστας συνελήφθηκε απ' τον ζαμπίτη της πόλεως Μπέρ Ουμέρ αγά, ο όποιος τον οδήγησε στο δικαστήριο. Ο Κώστας παραδέχτηκε ότι πράγματι υπήρξε επί 7—8 μήνες, δηλ. από το Νοέμβριο του 1668 ως τον Ιούνιο του 1669, μέλος της συμμορίας του Καλογήρου και πήρε μέρος στην επιδρομή στο σπίτι του Παναγιώτη στο χωριό Ράδιανη (σημ. Ρυάκια, νομού Πιερίας). Στην κατάθεσή του ο Κώστας άνάφερε με λεπτομέρειες πώς έγινε ή επίθεση στο σπίτι του Παναγιώτη: Δήλωσε ότι οι μισοί απ' τη συμμορία έμειναν έξω απ' το σπίτι ως φρουροί, αλλά οι άλλοι μισοί μπήκαν μέσα, σκότωσαν τον Παναγιώτη και τον λήστεψαν. Αυτός ήταν στην ομάδα που έμεινε γύρω απ' το σπίτι και δεν πήρε μέρος στον φόνο του Παναγιώτη. Ός μάρτυρες κλήθηκαν οι καλόγεροι Βελισσάριος, Δήμου και Ίγνάτιος Ίωάννου, οι όποιοι δήλωσαν, ότι ο Κώστας υπήρξε πολύ καιρό ληστής και σκότωσε τον Παναγιώτη. Με βάση τις καταθέσεις αυτές, στις 18 Ιουνίου 1669 το δικαστήριο καταδίκασε τον Κώστα σε θάνατο δι' απαγχονισμού και τον παρέδωσε στον ζαμπίτη να εκτελέσει την απόφαση.⁹⁹

(σ. 78). *Ο Άλέκος, γιός του Νικόλα απ' το χωριό Φλάμπουρο Βεροίας,* (ίσως το Φλάμπουρο της Φλωρίνης). Ήταν βοσκός στο παραπάνω χωριό και κατηγορήθηκε ότι έγινε χαιντούκος και δρούσε με τρεις ακόμα ληστές. Ένα βράδυ και οι τέσσερις τρύπησαν τον τοίχο του σπιτιού όπου ζούσαν ο Πέτρος και ο Σταμάτης, για να ληστεύουν. Έπειδή ο Άλέκος δεν αποδέχτηκε

98. Σιγ. 20, Φ. 266, αρ. έγγο. 1.

99. Άρχεϊον Βεροίας..., έγγο. 57.

τὴν κατηγορία αὐτή, τὸ δικαστήριον κάλεσε 17 μάρτυρες πού κατέθεσαν, ὅτι πρὶν ἀπὸ 3 μῆνες, ἕνα βράδυ ἄκουσαν τὶς φωνὲς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Σταμάτη καὶ ὅταν βγήκαν, εἶδαν ὅτι τέσσερις ληστές εἶχαν τρυπήσει τὸν τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ ὅτι μετὰξὺ τῶν ληστῶν ἦταν καὶ ὁ Ἀλέκος, τὸν ὁποῖο κατάφεραν νὰ συλλάβουν, ἀλλὰ οἱ ἄλλοι τρεῖς διέφυγαν. Στις 13 Μαρτίου 1670 τὸ δικαστήριον ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν νὰ παραδοθῇ ὁ Ἀλέκος στὸν στόλο ὡς κωπηλάτης «πρὸς σὺμφρονισμόν».¹⁰⁰

Ὁ Κωνσταντῖνος, γιὸς τοῦ Νίκου ἀπ' τὸ χωριὸ Μπίκοβα Βεροίας. Ὁ ἀρχαιοματολὸς Θεοδόσιος κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν Κωνσταντῖνο, τὸν ὁδήγησε στὸ δικαστήριον καὶ τὸν κατηγοροῦσε ὅτι ἦταν ληστής, σκότωνε ἀνθρώπους καὶ λήστευε περιουσίες. Ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν παραδέχτηκε αὐτὲς τὶς κατηγορίες, κάλεσαν 4 μάρτυρες ἀπ' τὸ χωριὸ του καὶ 3 ἀπ' τὸ χωριὸ Σκουτίνα (σημ. Σκοτίνα, νομοῦ Πιερίας), οἱ ὁποῖοι ἐπιβεβαίωσαν τὶς καταγγελίες τοῦ ἀρχαιοματολοῦ.¹⁰¹ Ἡ δικαστικὴ ἀπόφασιν ἐκδόθηκε στις 17 Μαΐου 1670 καὶ ὁ Κωνσταντῖνος καταδικάστηκε σὲ θάνατον «δι' ἀπαγχονισμού».¹⁰² Ἄν λάβουμε ὑπόψιν τὸ χρόνο πού συνελήφθη (Μάιος 1670) καθὼς καὶ τὸ ὅτι τὸν συνέλαβε ὁ Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος συνέλαβε ὅλους τοὺς ληστές τῆς συμμορίας τοῦ ἀρχιεπιστοῦ Καλογήρου, μποροῦμε νὰ υποθέσουμε, ὅτι καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἦταν μέλος αὐτῆς τῆς συμμορίας.

Ὁ Χρήστος Βλάχου καὶ Δῆμος Βλάχου ἀπ' τὸν κατὰ Τζουμά Παζαρή. Πιθανὸν οἱ δύο ἦταν ἀδελφία καὶ βλάχοι. Εἶναι γνωστὸ, ὅτι ἀνῆκαν στὴ συμμορία τῶν περιβόητων ἀρχιεπιστῶν Καλογήρου καὶ Περδικάρη καὶ πῆραν μέρος στὴν ἐπιδρομὴ στὸ σπίτι τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σταμάτη ἀπ' τὸ χωριὸ Ἄνω Λοζίτσα. Στὴν ἐπιδρομὴ συνελήφθη ἕνας σύντροφός τους - ὁ Παναγιώτης Γράφας, - ἀλλὰ αὐτοὶ κατόρθωσαν νὰ διαφύγουν. Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ παραπέρα τύχη τους. Γιὰ τελευταία φορὰ μνημονεύονται τὸν Ἰούνιο τοῦ 1670.

Ὁ Παναγιώτης Γράφας ἀπ' τὸ Κουστοχώρι Βεροίας (σημ. Κουτοχώριον, νομοῦ Ἡμαθίας). Ὁ ἀρχαιοματολὸς Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν καταδίωξιν τῶν ληστῶν στὴ Βέροια, κατηγοροῦσε τὸν Παναγιώτη στὸ δικαστήριον, ὅτι ἦταν ληστής στὴ συμμορία τῶν ἑξακουστῶν ἐκτελεσθέντων ἀρχιεπιστῶν Καλογήρου καὶ Περδικάρη, λήστευε τοὺς ταξιδιώτες καὶ σκότωνε ἀνθρώπους. Ὁ Παναγιώτης ἀρνήθηκε τὶς κατηγορίες. Γι' αὐτὸ κάλεσαν 9

100. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 60.

101. Ἀρχαιοματολὸς..., ἔγγρ. 6.

102. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 61.

103. Αὐτόθι, ἔγγρ. 62.

μάρτυρες ἀπ' τὸ χωριὸ Ἄνω Λοζίτσα, οἱ ὁποῖοι βεβαίωσαν, ὅτι, πράγματι ἦταν ληστής καὶ ὅτι συνελήφθηκε στὸ χωριὸ τους, ὅταν λήστευε τὶς περιουσίες τοῦ Σταμάτη καὶ τοῦ Παύλου.¹⁰⁴ Μετὰ τὶς καταθέσεις τῶν παραπάνω, ὁ Παναγιώτης παραδέχτηκε ὅτι πράγματι γιὰ μερικὸς μῆνες ἀνῆκε στὴ συμμορία τοῦ Καλογήρου καὶ Περδικάρη καὶ ὅτι μαζί μὲ τὸν Χρήστο Βλάχου καὶ τὸν Δῆμο Βλάχου ἀπ' τὸν κατὰ Τζουμά Παζαρή (Πτολεμαῖδος) ἐπέδραμον στὸ σπίτι τοῦ Σταμάτη καὶ τοῦ Παύλου στὸ χωριὸ Ἄνω Λοζίτσα. Τὸ πρακτικὸ αὐτῆς τῆς συνεδριάσεως εἶναι τοῦ Ἰουνίου 1670, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρεται σὲ ποιά ποινὴ καταδικάστηκε ὁ Παναγιώτης.¹⁰⁵

Ὁ Οὐγκρίν, γιὸς τοῦ Μῆτρε ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπάζερινκ, Μοραστηρίου. Ὁ Ἀλαμπειὺς ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν καταδίωξιν τῶν ληστῶν, τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1670 συνέλαβε τὸν Οὐγκρίν καὶ τὸν κατηγοροῦσε ὅτι εἶναι χαϊντοῦκος. Ἐπειδὴ ὁ Οὐγκρίν δὲν τὸ παραδέχτηκε, ὁδηγήθησαν στὸ δικαστήριον ὡς μάρτυρες δύο ἄτομα, τὰ ὁποῖα, ἐπιβεβαίωσαν ὅτι ὁ Οὐγκρίν ἦταν χαϊντοῦκος, ὅτι σκότωσε 3 δοῦλες καὶ ὅτι ἀναστάτωνε τὴ χώρα.¹⁰⁶

Ὁ Στάμος Σαρῆς ἀπ' τὸ χωριὸ Ντόλιανη Βεροίας (σημ. Κουμιάρι, ν. Ἡμαθίας). Στις 28 Σεπτεμβρίου 1670, ὁ χωρικός Γεώργιος Ντίνος ἀπ' τὸ χωριὸ Σέλι¹⁰⁷ Βεροίας ἐξ ὀνόματός του καὶ τῆς μητέρας του Ζόρας κατήγγειλε στὸ δικαστήριον τὸν Στάμο, ὅτι ὅπως ἐσχυρίστηκε, πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνον μαζί μὲ ἄλλους 5 κλέφτες μπήκαν στὸ σπίτι του καὶ τοῦ ἐκλείψαν 800 ἀσιάνια γρόσια, 5 ὀκάδες ἀσῆμι, ἕνα περιδέραιο, μιὰ ἀσημένια ζώνη καὶ 2 καρτάνια. Ὁ Στάμος βασάνισε τὴν μητέρα τοῦ Γεωργίου μὲ φωτιά, γιὰ νὰ μαρτυρήσῃ πού ἦταν κρυμμένα αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα καὶ ἐκείνη μαρτύρησε. Στὸ δικαστήριον ὁ Στάμος ἀπέκρουσε τὶς κατηγορίες, ἀλλὰ δύο μάρτυρες ἀπ' τὸ χωριὸ Σέλι τὶς ἐπιβεβαίωσαν. Δὲν εἶναι γνωστὸ ποιά ὑπῆρξε ἡ ποινὴ τοῦ Στάμου.¹⁰⁸

Ὁ Στογιάννης Γιόβαν ἀπὸ τὸ χωριὸ Δελημάνα (:) Βεροίας. Στὴ 13 Ἀπριλίου 1671 ὁ ἀρχαιοματολὸς Θεοδόσιος ὁδήγησε στὸ δικαστήριον τὸν χαϊντοῦκο Στογιάννη καὶ τὸν κατηγοροῦσε ὅτι ἀνῆκε στὴ συμμορία τῶν περιβόητων ἀρχιεπιστῶν Καλογήρου καὶ Περδικάρη καὶ ὅτι πῆρε μέρος στὴ λήστευσιν ταξιδιωτῶν. Ἐπειδὴ ὁ Στογιάννης δὲν παραδέχτηκε τὶς κατηγορίες, κάλεσαν 7 μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι δήλωσαν ὅτι ὁ Στογιάννης τὴ νύχτα ἐπετέθηκε σ' ἕνα σπίτι

104. Ἀρχαιοματολὸς..., ἔγγρ. 7.

105. Ἀρχεῖον Βεροίας, ἔγγρ. 62.

106. Στγ. 21, Φ. 20α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

107. Ἐπὶ τὸν ἄνω χωριὸν μετὰ τὸ ὄνομα - Ἄνω Σέλι καὶ Κάτω Σέλι - καὶ τὰ δύο στὴ Βέροια.

108. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 62.

στο τοιφλίτι του Μεχμέτ αγά απ' το χωριό Λυκοβίτσα και το λήστεψε. Στο χωριό Γιάντιστα (σημ. "Άγιος Γεώργιος Ήμαθίας) σκότωσε τον Άχμέτ μπέη και το γιό του Μαχμούτ Τσελεμπή. Στο χωριό Δελιμαίνα λήστεψε το σπίτι του Κώστα και δίπλα στο ποτάμι κοντά στο χωριό Κοπανόν¹⁰⁹ σκότωσε ένα ραγιά άγνωστων στοιχείων. Ο Στογιάννης καταδικάστηκε σε θάνατο και παραδόθηκε στον ζαμπίτη να εκτελέσει την καταδίκη.¹¹⁰

(σελ. 79). *Ο Σωτήρης Δήμου, Απόστολος Κώστα και Νικόλαος Στάλος από το χωριό Άνω Κοπανόν Βεροίας.* Ο χωρικός Δημήτριος απ' το χωριό Μονόσπιτα Βεροίας, κατήγγειλε στο δικαστήριο τους 3 αυτούς χαιντούκους ότι μαζί με άλλους 15 εισέβαλαν νύχτα στο σπίτι του στο χωριό Μονόσπιτα και του έκλειψαν δύο άλογα, δύο μανδύες, πέντε σκιές, 500 άσπρα, 35 πήχεις τσόχα, 35 πήχεις πανί, 2 χάλκινα, ένα όπλο, ένα τσιπί και άλλα οικιακά σκεύη. Έπειδή οι κατηγορούμενοι δεν παραδέχτηκαν την ένοχή τους, κάλεσαν 5 μάφτιρες απ' το χ. Μονόσπιτα, οι όποιοι κατέθεσαν ότι τους είδαν όταν λήστευαν το σπίτι του Δημητρου. Στις 27 Μαρτίου 1672 το δικαστήριο καταδίκασε τους τρεις χαιντούκους σε θάνατο δι' απαγχονισμού.¹¹¹

Ο Γιάννης Δήμου και Λέκας Πασχάλης από το χ. Καταχάς Σερβίων. Οι δύο αυτοί χαιντούκοι κατηγορήθηκαν απ' τη Σίμω, κόρη του Βασίλη απ' το Έλευθεροχώρι ότι πριν από 64 μέρες, μαζί με άλλους 5 κλέφτες, μπήκαν νύχτα στο σπίτι της στο Έλευθεροχώρι και έκλειψαν 12000 άσπρα, 5 σκιές, μία βελέντζα, δύο τετζερέδες και άλλα οικιακά σκεύη. Κατά την ανάκριση ο Γιάννης και ο Λέκας παραδέχτηκαν ότι πράγματι πριν από 64 μέρες, οδηγούμενοι απ' τον Όμέρ και δύο γυναίκες μπήκαν στο σπίτι που αναφέραμε και το λήστεψαν. Στις 27 Μαρτίου 1672 το δικαστήριο τους καταδίκασε να τους κόψουν τα χέρια.¹¹²

Ο Πολύζος Γεωργίου από το χωριό Κίτρος Βεροίας. Ο κύριος μάρτυς κατηγορίας έναντιον αυτού του χαιντούκου ήταν ο Στάμος Ίωάννου απ' το χωριό Κεραμίδιον Θεσσαλονίκης (δήμου Κατερίνης, δεν υπάρχει σήμερα), ο όποιος παρουσιάστηκε στο δικαστήριο και κατηγόρησε τον Γεωργίου ότι μαζί με άλλους 10 χαιντούκους επέδραμε νύχτα, σπίτι του και άρπαξε, 35 κιλά σιτάρι, πέντε κ. αλεύρι, δύο βελέντζες, τέσσερα τσεκούρια, τρεις μανδύες,¹¹³ ξ-

109. Τπάρχει Άνω και Κάτω Κουπάνεβο.

110. Άρχειον Βεροίας..., έγγρ. 72.

111. Άρχειον Βεροίας..., έγγρ. 81.

112. Αύτόθι, έγγρ. 82.

113. Στο πρωτότυπο «jagmurluk», δηλ. μανδύας για τη βροχή. Οι κτηνοτρόφοι της Δ. Μακεδονίας το λένε «zoban».

να μικρό τέτζερη, δύο τσιπιά και λοιπά οικιακά σκεύη. Έπειδή ο Γεωργίου δεν παραδέχτηκε την ένοχή του, παρουσιάστηκαν 3 μάρτυρες οι όποιοι διαβεβαίωσαν ότι ο Γεωργίου δρούσε με τους κλέφτες, έκανε επιθέσεις στους ταξιδιώτες και ότι επέδραμε και στο σπίτι του Στάμου. Στις 20 Απριλίου 1672 το δικαστήριο καταδίκασε τον Γεωργίου σε θάνατο δι' απαγχονισμού και παραδόθηκε για να εκτελεσθή.¹¹⁴

Ο Παντελής Δήμου από το χωριό Φλώρια, Βεροίας. Ο ληστής αυτός ανήκε στη συμμορία του περιβόητου αρχιληστή Καλογήρου και ήταν από τους γνωστούς χαιντούκους αυτής της συμμορίας. Πιάστηκε προτελευταίος. Όταν συνελήφθηκε, παρουσιάστηκε στο δικαστήριο ο Άλέξης Κάπαρης και ο Μίχος Δήμος από το ίδιο χωριό οι όποιοι κατήγγειλαν ότι πριν από 4 χρόνια ως σύντροφος του αρχιληστή Καλογήρου μαζί με πολλούς άλλους ληστές μπήκαν νύχτα στο σπίτι του Άλέξη, σκότωσαν τον αδελφό του Σταμάτη και μετά μπήκαν στο σπίτι του Μίχου Δήμου. Τον βασάνισαν να μαρτυρήσει πού είχε κρύψει τα πολύτιμα πράγματά του, και προξένησαν σ' αυτόν και τη γυναίκα του Γραμματούλα εγκαύματα. Κατόπιν λήστεψαν το σπίτι του. Έπειδή ο Παντελής Δήμου δεν παραδέχτηκε την κατηγορία, οδηγήθηκαν στο δικαστήριο 8 μάρτυρες οι όποιοι επιβεβαίωσαν ότι ήταν αληθινές οι παραπάνω καταγγελίες. Στις 9 Μαΐου το δικαστήριο απήγγειλε τη θανατική καταδίκη του και ο Παντελής Δήμου παραδόθηκε να εκτελεσθή.¹¹⁵

Ο Μόσχος Κυριάκου από το χ. Νεοκαστρού Βεροίας. Ο χαιντούκος αυτός του όποιου το όνομα φαίνεται βλάχικο, ανήκε στη συμμορία του περιβόητου αρχιληστή Καλογήρου και συνελήφθηκε τελευταίος απ' όλους τους χαιντούκους αυτής της συμμορίας. Κι' αυτός συνελήφθηκε απ' τον περίφημο άρματολό Θεοδόσιο, ο όποιος κατόρθωσε να ξεκαθαρίσει ολοκληρωτή τη συμμορία. Στο δικαστήριο ο Θεοδόσιος κατηγόρησε τον Μόσχο ότι υπήρξε χαιντούκος και ότι έκανε επιθέσεις στους ταξιδιώτες.¹¹⁶ Στο δικαστήριο ο Μόσχος όμολόγησε μόνος του ότι πράγματι ανήκε στη συμμορία του Καλογήρου, ότι έκανε φόνους και ότι πήρε μέρος στην επιδρομή στο σπίτι του Σταμάτη, κατοίκου του χωριού Φλώρια Βεροίας, τον όποιο φόνευσε και έκαψε τη γυναίκα του αδελφού του και ότι μπήκε στο σπίτι του Μίχου Δήμου, κατοίκου του ίδιου χωριού, έκαψε και τη δική του γυναίκα και λήστεψε την περιουσία του. Για

114. Άρχειον Βεροίας..., έγγρ. 83.

115. Αύτόθι, έγγρ. 84.

116. Άρματολοι..., έγγρ. 12. Στο έγγραφο αυτό το όνομά του γράφεται Ζόσχος Κυριάκου.

δλα αὐτὰ στὶς 7 Ἀπριλίου 1673 τὸ δικαστήριον καταδίκασε τὸν Μόσχο σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμοῦ».¹¹⁷

Ἡ Κυριαζῆς Ἰωάννου ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπόσοβα Βεροίας (σημ. Σφηκιὰ Ἡμαθίας). Μόλις ἔγινε γνωστὸ ὅτι ὁ ληστής αὐτὸς συνελήφθηκε, παρουσιάστηκαν στὸ δικαστήριον 4 κάτοικοι ἀπ' τὸ χωριὸ Μπόσοβα ποὺ κατέθεσαν ὅτι ὁ Κυριαζῆς ἔκαψε τὰ σπίτια τους, ὅτι ἀνῆκε στὴ συμμορία τῶν ὀνομαστῶν ἀρχιληστών Καλογήρου καὶ Περγικάρη καὶ ὅτι μὲ τοὺς συντρόφους του εἰσέβαλαν νύχτα στὸ χ. Καστανιά, γκρέμισαν τὸ σπίτι τοῦ Λυκάτου καὶ λήστεψαν τὴν περιουσία του. Κατόπιν πάλι νύχτα μπῆκαν μὲ τὴ βία στὸ σπίτι τοῦ Βούλγαρου Γιολιάν στὸ χ. Μπούσιανη, λήστεψαν τὴν περιουσία του καὶ ἔκαψαν τὸ σπίτι του καὶ τὴ γυναῖκα του μέσα σ' αὐτό. Ὁ Κυριαζῆς ἀπέκρουσε κατηγορηματικὰ αὐτὲς τὶς κατηγορίες ὡς ψεύτικες. Γι' αὐτὸ παρουσιάστηκαν μάρτυρες στὸ δικαστήριον 7 χριστιανοί, κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Μπόσοβα καὶ ἕνας μουσουλμάνος, ποὺ διαβεβαίωσαν ὅτι ἦταν αὐτόπτες μάρτυρες τῶν ὄσων συνέβησαν. Μὲ βάση τὶς καταθέσεις τους τὸ δικαστήριον καταδίκασε τὸν Κυριαζῆ σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμοῦ» στὶς 25 Ἀπριλίου 1673.¹¹⁸

Ἡ Καρατζᾶ ἀπὸ τὸ χωριὸ Ζιβόινο Φλωρίνης (σημ. σερβικό). Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1673 ὁ Καρατζᾶ μὲ ἄλλους 11 ληστές ἐπετέθηκε στὴ στάνη τοῦ πλούσιου χωρικοῦ Πέτρε, στὸ χωριὸ Βελούσεβο. (σελ. 80). Στὴ μάχη ποὺ ἔγινε ἀνάμεσα στοὺς ληστές καὶ τοὺς χωρικοὺς σκοτώθηκαν δυὸ ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ ἀπ' τοὺς ληστές μόνο ὁ Καρατζᾶ.¹¹⁹

Ἡ Γιόβο, ὁ Νικόλα καὶ ὁ Γιάνκο, ὅλοι ἀπὸ τὸ χωριὸ Γκόρνο Βιρόβο Μοναστηρίου. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1676 οἱ τρεῖς αὐτοὶ ληστές ἐπετέθησαν στὸν Μεχμέτ, εἰσπράκτορα τῶν φόρων χαράτς, ἀβαρίτς, νουζούλ καὶ τζεμπέλ. Τοῦ ἐπετέθησαν ἔξω ἀπ' τὸ χ. Γκόρνο Βιρόβο, πῆραν τὰ χρήματά του καὶ τὸν σκότωσαν. Οἱ τρεῖς ληστές συνελήφθησαν καὶ κλείστηκαν στὴ φυλακὴ. Ὁμως κατάρρασαν νὰ δωροδοκῆσουν τὸ δικαστὴ Χουσεῖν καὶ τὸν κετχούντιν του Ἀλῆ. Ὁ κάθε ληστής ἔδωσε ἀπὸ 2000 ἀσπρα καὶ τοὺς ἄφησαν νὰ φύγουν ἀπ' τὴ φυλακὴ ὡς «δραπετεύσαντες πρὸς ἄγνωστον κατεύθυνσιν».¹²⁰

Ἡ Βέλκο, γιὸς τοῦ Ράντε, ἀπὸ τὸ χωριὸ Ντραγκός, Μοναστηρίου. Συνελήφθηκε μόνο μὲ τὴν ὑποψία ὅτι ἦταν ληστής. Τὸν συνέλαβε ὁ Μεχμέτ

117. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 85.

118. Αὐτόθι, ἔγγρ. 86.

119. Σιγ. 22, Φ. 56, ἀρ. ἔγγρ. 1.

120. Σιγ. 22, Φ. 26, ἀρ. ἔγγρ. 2· Σιγ. 23, Φ. 35α, ἀρ. ἔγγρ. 1· Σιγ. 23, Φ. 426, ἀρ. ἔγγρ. 2.

ἀγάς, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐντεταλμένος γιὰ τὴν καταδίωξη τῶν χαϊντούκων στὸ Μοναστήρι. Ἐπειδὴ ὁ Μεχμέτ ἀγάς δὲν μποροῦσε νὰ ἀποδείξει ὅτι ὁ Βέλκο ἦταν ληστής, ζήτησε ἐγγυητές. Πολλοὶ κάτοικοι ἀπ' τὸ χωριὸ του ἐγγυήθηκαν, ὅτι θὰ τὸν ὀδηγοῦσαν οἱ ἴδιοι στὸ δικαστήριον, ἂν χρειάζοταν. Μὲ βάση τὴν ἐγγυησὴ τους ὁ Βέλκο ἐλευθερώθηκε. Τὸ γεγονός αὐτὸ συνέβη στὶς 9 Μαΐου τοῦ 1677.¹²¹

Ἡ Χρήστο, γιὸς τοῦ Σπόρο, ὁ Στόικο, γιὸς τοῦ Πέγιου, ὁ Γιόβο Μήτσο, ὁ Ράλε, γιὸς τοῦ Μπόντλε, ἀπ' τὸ χ. Γκορνίτσεβο τῆς Φλωρίνης (σημ. Κέλλα ν. Φλωρίνης), ὁ Μίνο, γιὸς τοῦ Μποζίλ, ὁ Πέικο, γιὸς τοῦ Ράντιτς, ὁ Στάλε γιὸς τοῦ Μπελίντ, ὁ Ντούγιο, γιὸς Λάζαρ, ὁ παπα - Ντούκο ἀπ' τὸ χωριὸ Τσέγκαν, Ὁστρόβον (σημ. Ἅγιος Ἀθανάσιος, ν. Πέλλης), ὁ παπα - Στόικο, ὁ Χρήστο, γιὸς τοῦ Γκόρε, ὁ Γκιώργκη, γιὸς τοῦ Γκόνη, ὁ Πέγιο, γιὸς τοῦ Κολήρα, ὁ Στόικο, γιὸς τοῦ Πέγιου, ἀπ' τὸ χ. Μπέινε, Ὁστρόβον¹²² (σημ. Ἅγιος Δημήτριος, ν. Πέλλης). Ὁλοι αὐτοὶ ἦταν δερβενοχωρῖτες τῶν τριῶν παραπάνω χωριῶν¹²³ καὶ μαζί μὲ τοὺς χαϊντούκους τὸ καλοκαίρι τοῦ 1679 ἐπετέθησαν στὸν γενίτσαρο ἀπ' τὸ 580 σώμα Χασάν μπασά¹²⁴ τοῦ Ἰμπραήμ καὶ τοῦ πῆραν 1000 ἐσέτια γρόσια, ἕνα τουφέκι, 9 πήχεις τσόχα καὶ ἄλλα πράγματα ποὺ εἶχε μαζί του. Πρέπει ν' ἀναφέρουμε, ὅτι ὁ Χασάν ἦταν μουτσαρίφης τοῦ σουτζακίου Θεσσαλονίκης καὶ ἀρκετὰ πλούσιος. Ὅπως φαίνεται ἡ ληστρική συμμορία ποὺ ἐπετέθηκε στὸν Χασάν ἀριθμοῦσε 15 μέλη, 5 ἀπὸ κάθε δερβενοχώρι. Ὁ Χασάν δὲν μπόρεσε νὰ ἀποδείξει στὸ δικαστήριον ὅτι δέχτηκε ἐπίθεση ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως. Ἐπειδὴ μάλιστα οἱ ἴδιοι ἀρνήθηκαν τὴν ἐκτέλεση τῆς πράξεως, συμφώνησαν τελικὰ μὲ τὸν Χασάν νὰ τὸν ἀποζημιώσουν μὲ 280 ἐσέτια γρόσια.¹²⁵

Ἡ Στογιάννης Νικόλαος ἀπὸ τὸ χωριὸ Δεσποτίτσα (;) Βεροίας. Ὁ Ζουλφικάρ Τσελεμπῆ, ἐξουσιοδοτημένος ἀπ' τὸ ζαμπίτη τῆς πόλεως Βεροίας Μεχμέτ ἀγά νὰ καταδίωξη τοὺς ληστές στὴ Βέροια, κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν Στογιάννη καὶ νὰ τὸν καταγγείλῃ στὸ δικαστήριον, ὅτι ὑπῆρξε ἕνας ἀπ' τοὺς χαϊντούκους τοῦ περιφήμου ἀρχιληστή Βαλαβάνη καὶ ὅτι ἔκανε διάφορους φόνους καὶ ληστείες. Ὁ Στογιάννης δὲν παραδέχτηκε τὴ δράση ποὺ τοῦ ἀπέδωσαν. Γι' αὐτὸ κλήθηκαν 4 μάρτυρες, ὅλοι ἀπ' τὸ χωριὸ Δεσποτίτσα, οἱ ὁ-

121. Σιγ. 23, Φ. 11α, ἀρ. ἔγγρ. 1.

122. Σιγ. 24, Φ. 15α, ἀρ. ἔγγρ. 3.

123. Γιὰ τὸ ὅτι τὰ τρία αὐτὰ χωριά ἦταν δερβενοχώρια δεῖα Alexandâr Stojanovski,

Ἡ Θεομὸς τῶν δερβενίων στὴ Μακεδονία - ἰδιαίτερο κεφάλαιο.

124. Μπεσέ ἢ μπασά, τίτλος ποὺ δινόταν σὲ ἐπιφανῆ πρόσωπα.

125. Σιγ. 24, Φ. 15α, ἀρ. ἔγγρ. 3.

ποιοι διαβεβαίωσαν ότι ο Στογιάννης θρισκόταν πράγματι «υπό την σημαίαν» του αρχιληστή Βαλαβάνη και πρότειναν να θανατωθῆ. Στις 28 Ἀπριλίου 1681 τὸ δικαστήριο καταδίκασε τὸ Στογιάν σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό.¹²⁶

Ὁ Πρώτος Στογιάν ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπραγιὰτ¹²⁷ Βεροίας (Μπραγιὰτα σημ. Νέα Νικόπολις Ἡμαθίας). Συνελήφθηκε ἀπ' τὸν Ζουλφικάρ Τσελεμπή καὶ παραδόθηκε στὸ δικαστήριο μετὰ τὴν κατηγορία ὅτι μαζί με ἄλλους ληστές ἔκανε φόνους καὶ ληστείες καὶ ὅτι ἀνῆκε στὴ συμμορία τοῦ αρχιληστή Βαλαβάνη. Ὁ Πρώτος δὲν παραδέχτηκε τὴν κατηγορία, ἐπειδὴ ὅμως τὴν ἐπιβεβαίωσαν πολλοὶ μάρτυρες, στις 28 Ἀπριλίου 1681 καταδικάστηκε σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό.¹²⁸

Ὁ Δῆμος Χρυσστόμου ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπραγιὰτ Βεροίας (σημ. Νέα Νικόπολις). Ἦταν βοσκὸς στὸ χωριὸ του καὶ κατόπιν ἔγινε κλέφτης, ὅμως δὲν εἶναι σὲ μᾶς γνωστὸ γιὰ πόσο διάστημα. Συνελήφθηκε ἀπ' τὸν Ἀμπντῆ - Μπέσε, σούμπαση τοῦ ζαμπίτη τῆς Βεροίας Μεχμέτ ἀγά, ὁ ὁποῖος τὸν κατήγγειλε στὸ δικαστήριο ὅτι ἦταν γνωστὸς κλέφτης, ὁ ὁποῖος ἔκανε ληστείες φόνους καὶ ἐμπρησμούς καὶ ὅτι ἀνῆκε στὴν συμμορία τοῦ περιβόητου αρχιληστή Βαλαβάνη. Ἐπειδὴ ὁ Δῆμος δὲν παραδέχτηκε τίς καταγγελίες, παρουσιάστηκαν 4 μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι τίς ἐπιβεβαίωσαν. Μὲ βάση τὴ μαρτυρία αὐτὴ ὁ Δῆμος καταδικάστηκε σὲ θάνατο «δι' ἀπαγχονισμού», στις 28 Ἀπριλίου 1681.¹²⁹

Ὁ Στόϊκος Πάνος, ἀπὸ τὸ χωριὸ Κοζλοῦκιοῖ, Πτολεμαῖδος (σημ. Καρυσχώριον Ἑορδαίας, νομοῦ Κοζάνης). Ὁ Στόϊκος ἦταν βοσκὸς στὰ σύνορα τοῦ καζᾶ. Ὡς χαϊντούκος περιφερόταν τὸν περισσότερο καιρὸ μετὰ τὴν συμμορία τοῦ αρχιληστή Βαλαβάνη. Συνελήφθηκε ἀπ' τὸν Ἀμπντῆ Μπέσε, σούμπαση τοῦ ζαμπίτη τῆς Βεροίας Μεχμέτ ἀγά. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δίκης ποῦ ἔγινε στις 18 Μαΐου 1681, οἱ περισσότεροι μάρτυρες ἀπ' τὸ χωριὸ Ρέσανη τῆς Βεροίας (σημ. Βρυσάκιον Ἡμαθίας) (σελ. 81) κατέθεσαν ὅτι ὁ Στόϊκος δροῦσε στὴν συμμορία τῶν αρχιληστῶν Βαλαβάνη, Δήμτσα καὶ Φώτη καὶ ὅτι ἔκαψε πολλὰ σπίτια. Καταδικάστηκε σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό, στις 18 Μαΐου 1681.¹³⁰

Ὁ Ἀπόστολος Γεωργίου ἀπὸ τὴ Νάουσα Βεροίας. Ὁ Ἀμπντουλάχ, ἀν-

126. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 98.

127. Τὸ χωριὸ αὐτὸ λέγεται ἐπίσης Μπρατινίστα.

128. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 98.

129. Αὐτόθι, ἔγγρ. 94.

130. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 95.

τιπρόσωπος τοῦ ζαμπίτη τῆς Βεροίας Μεχμέτ ἀγά, ὀδήγησε τὸν Ἀπόστολο στὸ δικαστήριο καὶ τὸν κατηγορήσε, ὅτι ἦταν ληστής τῆς συμμορίας τοῦ Βαλαβάνη.¹³¹ Ὁ Ἀμπντουλάχ καὶ μερικοὶ ἄλλοι μουσουλμάνοι μάρτυρες ζήτησαν νὰ καταδικαστῆ σὲ θάνατο. Μὲ βάση τὸ αἴτιμα αὐτὸ τὸ δικαστήριο ζήτησε τὴν καταδίκη του σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό. Ἡ ἀπόφαση βγήκε στις 20 Ἰουλίου 1681.¹³²

Ὁ Πάσχος Κώστας, ἀπὸ τὸν Σταυρὸ Βεροίας. Ὁ ἀρματολὸς Ἰωάννης Θεοδοσίου ποῦ εἶχε διοριστεῖ γιὰ τὴν καταδίωξη τῶν ληστῶν στὴ Βέροια, κατάρφερε νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ στὸ δικαστήριο τὸν Πάσχου (Φάσκον) Κώστα, κάτοικο τοῦ χ. Σταυρὸς καὶ τὸν κατηγόρησε ὅτι ἐπὶ μεγάλο χρονικὸ διάστημα ὑπῆρξε κλέφτης στὴν συμμορία τῶν περιβόητων αρχιληστῶν Καλογιήρου καὶ Πεοδικάρη. Ἐπειδὴ ὁ Πάσχος δὲν ὁμολόγησε, παρουσιάστηκαν δύο μάρτυρες ἀπ' τὸ χωριὸ του, οἱ ὁποῖοι βεβαίωσαν τὴν καταγγελία τοῦ ἀρματολοῦ Ἰωάννη καὶ δήλωσαν ὅτι ὁ Πάσχος μετὰ μερικὸς ἄλλους ἀκόμη ληστές ἐπέδραμαν στὸ σπίτι ἑνὸς καλόγερου στὸ χωριὸ Ταρραμῆν (Ταχραμῆν. Σῆμ. Ταγαροχώριον Ἡμαθίας), τὸν σκότωσαν καὶ ἄρπαξαν τρόφιμα καὶ ἄλλα πράγματα. Στις 3 Ἰανουαρίου 1682 τὸ δικαστήριο καταδίκασε τὸν Πάσχο σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό.¹³³

Ὁ Νίκος Σπύρου ἀπ' τὸ χωριὸ Ράδιανη, Βεροίας (σημ. Ρυάκια, νομοῦ Πιερίας). Ὁ Νίκος ἦταν κάτοικος τοῦ χ. Ράδιανη, ὅμως ζοῦσε στὸ χ. Κορινό. Γύρω στις 15 Ἀπριλίου 1685 μετὰ ἄλλους 10 ὄπλισμένους χαϊντούκους ἐπέδραμαν στὸ σπίτι τοῦ Κώστα Γεωργίου στὴν Ράδιανη. Ὁ Νίκος καὶ οἱ σύντροφοί του βασάνισαν τὸν Κώστα νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ ἦταν κρυμμένα τὰ πλούτημα πράγματά τους καὶ ἔκαψαν τὸ στήθος τῆς γυναίκας του Παγώνας. Ὁταν ὁ Κώστας καὶ ἡ Παγώνα ἄρχισαν νὰ φωνάζουν, οἱ γείτονες ἔτρεξαν σὲ βοήθειά τους καὶ οἱ ληστές τρόμαξαν καὶ ἔφυγαν. Οἱ γείτονες ἀναγνώρισαν τὸν Νίκο μετὰ τῶν ληστῶν καὶ τὸν κατήγγειλαν στὸ δικαστήριο. Μολονότι ὁ Νίκος δὲν παραδέχτηκε τὴν κατηγορία, στις 25 Μαΐου 1685 τὸ δικαστήριο τὸν καταδίκασε σὲ θάνατο με ἀπαγχονισμό καὶ τὸν παρέδωσε στὸ ζαμπίτη τῆς πόλεως Βεροίας νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφαση.¹³⁴

Ὁ Χρῦσος Μάνος ἀπὸ τὸ Σέλι,¹³⁵ Βεροίας. Στὴν συνεδρίαση τοῦ δι-

131. Ἀρματολοί..., ἔγγρ. 8.

132. Ἀρχεῖον Βεροίας..., ἔγγρ. 96.

133. Αὐτόθι, ἔγγρ. 98.

134. Αὐτόθι, ἔγγρ. 110.

135. Στὴ Βέροια ὑπάρχουν δύο χωριά μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα: Κάτω Σέλι καὶ Ἄνω Σέλι.

καστηρίου στις 28 'Απριλίου 1685 παρουσιάστηκε ο Σταμάτης, κάτοικος "Ανω Λοζίτσας και κατήγγειλε τον χαϊντούκο Χρῦσο ότι τα μεσάνυχτα τῆς προηγούμενης μέρας με άλλους 8 όπλισμένους χαϊντούκους μπήκε στο σπίτι του, του άρπαξε όλη τὴν περιουσία, τὸν ξυλοκόπησε και τὸν βασάνισε με φωτιά. Ἐνώ τὸν βασάνιζαν αὐτὸς άρχισε νά φωνάζει και έτρεξαν σέ βοήθεια οί γείτονές του πού κατόρθωσαν νά συλλάβουν τὸ Χρῦσο αλλά οί άλλοι ληστές έξφυγαν με τὰ πράγματα πού λήστεψαν. Κατά τὴν ανάκριση ὁ Χρῦσος παραδέχτηκε όλες τὶς κατηγορίες. Μερικοί κάτοικοι άπ' τὸ χωριό του Σέλι παρουσία στησαν επίσης στο δικαστήριο και κατήγγειλαν ότι ὁ Χρῦσος άσχολείται με τὴ ληστεία και ζήτησαν νά έξαφανιστῆ από προσώπου γῆς. Τὸ δικαστήριο τὸν καταδίκασε σέ θάνατο δι' άπαγχονισμού και τὸν παράδωσε στο ζαμπίτη Ἄλῆ άγά νά τὸν εκτελέσει.¹³⁶

Ἄ Γκιόρε από τὸ χωριό Ἀκέτσελι, Μοναστηρίου. Τὸν Ἄπριλιο τοῦ 1686 ὁ Ἄλῆ Ἄγάς κατήγγειλε στο δικαστήριο τὸν Γκιόρε, ότι μαζί με 15 ληστές έπέδραμαν στο τσιφλίκι του στο χωριό Λόζνανι (Λόζαν' σημ. Μεσονήσι, νομοῦ Φλωρίνης) και τοῦ άρπαξαν τὸ σιτάρι. Ἡ περαιτέρω τύχη τοῦ Γκιόρε δέν είναι γνωστή.¹³⁷

Ἄ Πέτκο γιός τοῦ Βέλκο, άπ' τὸ χωριό Τσεργκέλι, Μοναστηρίου. Συνελήφθηκε άπ' τὸν μουμπασίρη Μουσταφά άγά τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1686. Στο δικαστήριο όμολόγησε ότι μαζί με 150 χαϊντούκους, με τὸ μπαϊράκι στο χέρι έπέδραμαν σέ κάποιο σπίτι στο χωριό Κορνίτσани στὴν περιοχή Ἐλασσόνας. Ἄπό τὴν περιουσία πού έκλεψαν τοῦ έπεσε μερίδιο 5.000 άσπρα. Πῆρε μέρος και στὴν έπίθεση στο σπίτι τοῦ Ντεντεμπέη Ζαδέ Γιουσούφ Τσελεμπῆ στο χωριό Κάτω Κρεμνέ τῆς Φλωρίνης. Δέν είναι γνωστὸ τί συνέβη κατόπιν μ' αὐτὸν τὸν ληστή.¹³⁸

Ἄ Κόλο, γιός τοῦ Στόικο άπ' τὸ χωριό Μαγκάρεβο Μοναστηρίου. Στα τέλη τοῦ 1686 ὁ μουμπασίρης Μουσταφά άγάς κατόρθωσε νά συλλάβει τὸν Κόλο, ὁ όποιος στὴ δίκη όμολόγησε ότι ἦταν ληστής και μάάλιστα τῆς συμμορίας τοῦ άρχιληστή τοῦ έπονομαζόμενου «Νταλή μπαλτά». Ἄμολόγησε ότι πῆρε μέρος στὴν έπίθεση εναντίον ενός καρabanιού στο όποιο έστησαν καρτέρι στο Γκορνίτσεβο (σημ. Κέλλα, νομοῦ Φλωρίνης) και από τὰ πράγματα πού λήστεψαν τοῦ έπεσε μερίδιο 5 γρόσια. Ἡ περαιτέρω τύχη αὐτοῦ τοῦ ληστή είναι άγνωστή.¹³⁹

136. Ἄρχειον Βεροίας..., έγγρ. 109.

137. Σιγ. 26, Φ. 72α, άρ. έγγρ. 1.

138. Αὐτόθι, Φ. 54α, και 55β, άρ. έγγρ. 2.

139. Αὐτόθι, Φ. 25α, άρ. έγγρ. 2. Σιγ. 26, Φ. 54β, άρ. έγγρ. 1.

Ἄ Μάρκο, γιός τοῦ Δῆμο από τὸ χωριό Ντομπρούσεβο, Μοναστηρίου. Τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1687, ὁ άρχιαρματολός Σαχίν άπ' τὸ χ. Ντεμπρεστέ τοῦ Περλεπέ, κατόρθωσε νά συλλάβει τὸν Μάρκο στο βουνό τοῦ χ. Μάκοβο, στὴν περιοχή Μοριχόβου και τὸν κατήγγειλε στο δικαστήριο ότι σκοτώνει ανθρώπους, λήστευε περιουσίες και αναστάτωνε τὴ χώρα. Ἐπειδὴ ὁ Μάρκο όμολόγησε ότι ἦταν ληστής, τὸ δικαστήριο έξέδωσε άπόφαση νά εκτελεστῆ.¹⁴⁰

(σελ. 82). Ἄ Μιτάν, γιός τοῦ Πέγιο και ὁ Πέτκο, γιός τοῦ Κώστα άπ' τὸ χωριό Ραντομπόρ, Μοναστηρίου. Για τὸς δύο αὐτοὺς δέν υπάρχουν άλλες πληροφορίες εκτός από τὸ ότι ανῆκαν στὴ συμμορία τῶν άρχιληστῶν Μπαλαμπάν και Μπουζάκ και ότι κατὰ τὸ 1689 συνελήφθησαν και παραδόθηκαν στον Μουσταφά άγά νά τὸς εκτελέσει, αλλά δέν αναφέρεται με ποιὸ τρόπο.¹⁴¹

Ἄ Μῆτρε, γιός τοῦ Δῆμο άπ' τὸ Γραματίκοβο, Ὁστρόβου σημ. (Γραμματικόν, επαρχίας Ἐορδαίας, ν. Πέλλης). Ἦταν βοσκός στο χωριό Γραματίκοβο. Τὸ χ. ἦταν ζιαμέτι τοῦ Δερβῆς άγά, ὁ όποιος θεώρησε ύποπτο τὸ Μῆτρο. Ἐποπτο τὸν θεώρησε και ὁ μουμπασίρης Μεχμέτ Ούστα. Οί δύο αὐτοί έστειλαν τὸν Μουρετζ άγά και τὸν Μεχμέτ άγά νά τὸν συλλάβουν. Ἄ Μῆτρο αντιστάθηκε και τὸς έπετέθηκε με τὴ μαγγούρα του. Τότε ὁ Μουρετζ άγάς και ὁ Μεχμέτ άγάς τοῦ έπετέθηκαν με σπαθιά και τὸν πλήγωσαν σέ 4 μεριές στα χέρια.¹⁴² Ἐτσι πληγωμένος μεταφέρθηκε στο Μοναστήρι στο σπίτι τοῦ Ζαίμη τοῦ Δερβῆς άγά. Μετὰ από μερικὲς μέρες ὁ Μῆτρο πέθανε. Δικαστικὴ έπιτροπὴ έκανε αὐτοψία και διαπίστωσε ότι «πέθανε από τὰ τραύματα πού κακοφόρησαν». Τὸ γεγονός αὐτὸ συνέβηκε στο δεύτερο μισὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἢ στις άρχές Φεβρουαρίου 1684.¹⁴³

Ἄπό όλα όσα εκθέσαμε γίνεται φανερό ότι κατὰ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 17ου αἰ. ἡ «λεφτοουριά» είχε αρκετὰ διαδοθῆ και πιθανὸ ἦταν όγκωδέστερη άκόμη κατὰ τὸ πρώτο μισὸ τοῦ αἰώνα. Αὐτὸ άποδεικνύεται άπ' τὸς πολυάριθμους χαϊντούκους και τὴ δράση τους, πού περιγράψαμε. Καί αν έδῶ αναφέραμε μόνο τὸς χαϊντούκους τῆς Δυτ. Μακεδονίας, αὐτὸ δέν σημαίνει ότι δέν υπῆρχαν και στίς άλλες περιοχές τῆς Μακεδονίας. Σίγουρα υπῆρχαν, όμως ως τώρα δέν έχουμε γι' αὐτοὺς γνωστὰ έγγραφα στοιχεία.

Γιὰ νά καταπνιγῆ ἡ ληστεία πού αποτελοῦσε μεγάλο έσωτερικὸ κίνδυνο γιὰ τὴν Ὁθωμανικὴ αὐτοκρατορία, τὰ ιεροδικεῖα ἦταν πολὺ αὐστηρά. Συχνότατα εκδίδονταν θανατικὲς καταδίκες «δι' άπαγχονισμού ἢ άποκεφαλισμοῦ».

140. Αὐτόθι, Φ. 62α, άρ. έγγρ. 2.

141. Σιγ. 26, Φ. 10α και 10β, άρ. έγγρ. 2.

142. Σιγ. 28, Φ. 3α, άρ. έγγρ. 2.

143. Αὐτόθι, Φ. 66 και 7α, άρ. έγγρ. 3.

Ἐκδόθηκαν μερικὲς καταδίκες ἀκρωτηριασμοῦ τῶν χειρῶν. Ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις νὰ ὑπηρετήσῃ ὁ κλέφτης γιὰ ἓνα ἀπροσδιόριστο χρονικὸ διάστημα ἢ γιὰ ἀρκετὰ χρόνια ὡς κωπηλάτης στὰ καράβια, θεωροῦνταν ἥπια καταδίκη. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔγγραφα, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἀρκοῦσαν στὸν τουρκικὸ στόλο οἱ κωπηλάτες καὶ οἱ χαϊντοῦκοι ἦταν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀναπλήρωναν κάπως τὴν ἔλλειψη. Ἐκτὸς ἀπὸ μερικοὺς χωρικοὺς ἀπ' τὴ Ρούμελη γιὰ τοὺς ὁποῖους ἡ ὑπηρεσία στὰ καράβια ἀποτελοῦσε φορολογικὴ ὑποχρέωσις, σκλάβοι τῶν καραβιῶν ἦταν συχνὰ πρῶην ἀποστάτες καὶ κινηματίες ἀπ' τὶς διάφορες περιοχὲς τῆς ἀπέραντης Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Παρὰ τὰ σκληρὰ μέτρα καὶ τὶς ἀστυχεῖς καταδίκες τῶν ἱεροδικείων, τὸ κίνημα τῶν χαϊντούκων ὄχι μόνον δὲν ἐξαφανίστηκε, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰ. ἀναπτύχθηκε ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔγινε μαζικότερο.

Al. Matkovski

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ